ત્રીજી આવૃત્તિ પ્રસંગે.....

શ્રી રાજનગર જૈન પ્રશ્નોત્તર જ્ઞાનમાળા વિક્રમ સં. ૨૦૧૩માં પ્રથમ બહાર પડી. ત્યાર પછી પ્રતિદિન ઉપયોગિતા વધવાથી સંવત ૨૦૨૧માં તેની બીજી આવૃત્તિ બહાર પાડવામાં આવી. ઉત્તરોત્તર ઉપયોગિતા અને લોકપ્રિયતા વધતી જવાથી સંવત ૨૦૨૬માં તેની આ ત્રીજી આવૃત્તિનું પ્રકાશન કરતાં સંસ્થા ગૌરવ અનુભવે છે.

આ ત્રીજી આવૃત્તિના મુદ્રણ પ્રસંગે આ પુસ્તક પૂ. ન્યાસજી આદિ ગુરુમહારાજો પાસે રજુ કરી તેઓશ્રીની નશ્રામાં તેમાં જરૂરી એવા ઘણા સુધારા-વધારા કરવામાં ાવેલ છે. આથી તેઓશ્રી પ્રત્યે કૃતજ્ઞતા પ્રદર્શિત રીએ છીએ.

“द्विर्बद्धं सुबद्धं भवति” એ ન્યાયે જેમ જેમ આ સ્તકની નવી આવૃત્તિઓ થઇ તેમ તેમ તેમાં ઘણા સુધારા ધારા થયા છે. આથી આ પુસ્તક અભ્યાસકોને ઘણું જ પયોગી થઇ પડશે એવી આશા રાખીએ છીએ.

આ પુસ્તક ક્રમિક શિક્ષણ લેતા અભ્યાસીઓને દ્દેશીને લખાયેલ છે. તેથી કેટલીક વ્યાખ્યાઓ તેઓને જર સમક્ષ રાખીને લખવામાં આવી છે તેથી આ વ્યા-ખ્યાઓને સંપૂર્ણ ન માનતાં પરમપૂજ્ય પંચ મહાવ્રતધારી સુવિહિત સદ્ગુરુઓ પાસેથી તે બાબતમાં વિશેષ માર્ગ-ર્શન મેળવવા વિનંતી છે.

શ્રી નવકાર મહામંત્રનું પ્રભાવક
ગુણ-સ્તવન

સમરો મંત્ર ભલો નવકાર,
એ છે ચૌદ પૂરવનો સાર;
એના મહિમાનો નહીં પાર,
એનો અર્થ અનંત અપાર. ૧.

સુખમાં સમરો દુઃખમાં સમરો,
સમરો દિવસ ને રાત;
જીવતાં સમરો મરતાં સમરો,
સમરો સહુ સંઘાત. ૨.

યોગી સમરે ભોગી સમરે,
સમરે રાજા રંક;
દેવો સમરે દાનવ સમરે,
સમરે સુખ નિઃશંક. ૩.

અડસઠ અક્ષર એના જાણો,
અડસઠ તીરથ સાર;
આઠ સંપદાથી પરમાણો,
અડસિદ્ધિ દાતાર. ૪.

નવ પદ એનાં નવ નિધિ આપે,
ભવોભવનાં દુઃખ કાપે;
વીર વચન જો હૃદયે વ્યાપે,
પરમાતમ પદ આપે. ૫.

ાસનદેવ તપસ્વીઓને વધુ તપ કરવા પ્રેરણા અર્પે
એજ પ્રાર્થના

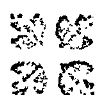
ાયનાબ્હેન ચંદ્રકાન્તભાઈ મશરૂવાળા તરફથી

ઠે. સોનલફ્લેટ્સ જૈનનગર, અમદાવાદ-૭.

નાની ઉંમરમાં ત્રણ ઉપધાન, ત્રણ અઠ્ઠાઈ,
ોતિપ ગણધર માસક્ષમણ તથા ચાલુ માસમાં સિદ્ધિ તપ કરેલ છે.
સં. ૨૦૨૭

>→ પ્રાપ્તિ સ્થાન ←<

(૧) પાડી વરધીલાલ શાંતીલાલ
૨૨૮૭/૧, માણેકચોક,
ગુજરાત કોટન હોલની બાજુમાં,
અમદાવાદ-૧.

(૨) જૈન વિદ્યાશાળા
દોશીવાડાની પોળ,
અમદાવાદ-૧.

અનુક્રમણિકા

સુધારો

સવાલ ૧૭૮ આ પ્રશ્નનો જવાબ છપાયો છે. અને સવાલ છાપવો રહી ગયો છે. મો ૧૭૮ નો સવાલ નીચે પ્રમાણે છે.

સવાલ ૧૭૮ ત્રસ એટલે શું? તે કયા કયા?
(જવાબ છાપેલો છે)

શ્રી રાજનગર જૈન પ્રશ્નોત્તર જ્ઞાનમાળા

બાળપોથીનું ૧

પ્ર. [1]૧ તમે કોણ છો?

જ. અમે જૈન છીએ.

પ્ર. ૨ તમે કયો ધર્મ પાળો છો?

જ. અમે જૈન ધર્મ પાળીએ છીએ.

પ્ર. ૩ જૈન કોને કહેવાય?

જ. શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનની આજ્ઞા માને તેને જૈન કહેવાય.

પ્ર. ૪ જૈન ધર્મ એટલે શું?

જ. શ્રી જિનેશ્વર ભગવાને સ્થાપેલો ધર્મ.

પ્ર. ૫ શ્રી જિનેશ્વર ભગવાન કોને કહેવાય?

જ. જેમણે રાગ-દ્વેષ જીત્યા હોય, જેમનામાં સર્વ ગુણો હોય અને એક પણ દોષ ન હોય, તેમને શ્રી જિનેશ્વર ભગવાન કહેવાય.

---

[1] પ્ર. એટલે પ્રશ્ન અને જ. એટલે જવાબ સમજવો.

સાતમા અને આઠમા પદના આઠ અક્ષરો છે.

સ. ૨૦ નવકાર મંત્ર કયારે કયારે સ્મરણ કરાય છે?

જ. દરેક ધર્મક્રિયાની શરૂઆતમાં આ મહામંત્ર ઉપદ્રવની શાન્તિ માટે, તેમ જ માંગલિક માટે બોલાય છે. ઉત્તમ મનુષ્યો સૂતાં, બેસતાં, ઊઠતાં, બોલતાં, ચાલતાં, તેમ જ કોઈ પણ કાર્ય કરતાં રાત્રે અગર દિવસે સર્વ સ્થળે આ નવકાર મંત્ર યાદ કરે છે.

સ. ૨૧ સામાયિક એટલે શું ?

જ. સામાયિક એટલે સમતાનો લાભ થાય, જેનાથી બંધાયેલાં જનાં કર્મો નાશ પામે અને નવાં બંધાતાં કર્મો અટકી જાય, એવી શ્રી જિનેશ્વર ભગવાને બતાવેલી ૪૮ મિનિટ અથવા બે ઘડીની ક્રિયા.

સ. ૨૨ સામાયિકનો કાળ કેટલો ?

જ. ૪૮ મિનિટનો, (પોણો કલાક ને ત્રણ મિનિટનો) અથવા બે ઘડીનો.

જોડીને, માથું નમાવીને અને પ્રભુની સમક્ષ દૃષ્ટિ રાખીને પ્રભુના ગુણો યાદ કરવાપૂર્વક પ્રભુદર્શન કરવાં જોઈએ.

સ. ૨૬ જૈનને ઓળખવાનું પ્રગટ ચિન્હ શું ?

જ. કેસરનો ચાંલ્લો, રાત્રિભોજનનો ત્યાગ અને કંદમૂળનો ત્યાગ.

સ. ૨૭ ચાંલ્લો શા માટે કરવો જોઈએ ?

જ. શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનની આજ્ઞા માથે ચડાવું છું, તે સૂચવવા માટે ચાંલ્લો કરવો જોઈએ.

સ. ૨૮ પ્રભુને ત્રણ પ્રદક્ષિણા શા માટે દેવી જોઈએ ?

જ. દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્ર—એ ત્રણની પ્રાપ્તિ માટે અને સંસારના ચોરાશી લાખ ફેરા ટાળવા માટે પ્રભુને ત્રણ પ્રદક્ષિણા દેવી જોઈએ.

સ. ૨૯ આપણા તીર્થોનાં નામ આપો.

જ. શ્રી શત્રુંજય, ગિરનાર, આબુ, અષ્ટાપદ, અચલગઢ, સમેતશિખર, શંખેશ્વર, કુંભારીયાજી, મક્ષીજી, અંતરિક્ષ પાર્શ્વનાથ, તારંગાજી, રાણકપુર, ભોયણી, પાવાપુરી, ચંપાપુરી, કેસરીયાજી, પાનસર, શેરીસા વગેરે.

સ. ૩૦ આપણાં પર્વોનાં નામ આપો, તે ક્યારે ક્યારે આવે છે, અને તે પર્વોમાં શું કરવું? તે જણાવો.

જ. ૧ પજુસણ....

શ્રાવણ વદ ૧૨ થી ભાદરવા સુદ ૪ સુધી આ આઠ દિવસોમાં પજુસણ અંગેના પાંચ કર્તવ્યો (૧) જીવદયાનું પાલન (૨) સાધર્મિકભક્તિ (૩) અઠ્ઠમતપ (૪) પરસ્પર ખમાવવું (૫) જિનમંદિરોનાં દર્શન વગેરે કરવાં. કલ્પસૂત્ર સાંભળવું તથા શક્તિ મુજબ તપ આદિ કરવાં.

૨ આયંબીલની ઓળી....

આસો સુદ ૭ થી ૧૫ સુધી નવ દિવસ અને ચૈત્ર સુદ ૭ થી ૧૫ સુધીના નવ દિવસ. આયંબીલ કરવા અને નવપદજીની આરાધના કરવી.

૩ જ્ઞાન પાંચમ....કારતક સુદ ૫ સમ્યગ જ્ઞાનની આરાધના નિમિત્તે તપ જપ અને સ્વાધ્યાય આદિ કરવા.

૪ મૌન અગીયારસ....માગસર સુદ ૧૧ આ દિવસે જિનેશ્વરોના ૧૫૦ કલ્યાણક થયેલાં હોવાથી ૧૫૦ કલ્યાણકનું ગણુણું ગણુવું અને મૌન રહેવા પૂર્વક તપશ્ચર્યા કરવી

૫ ચોમાસી ચૌદસ....ત્રણ છે.
(૧) કારતક સુદ ૧૪ (૨) ફાગણુ સુદ ૧૪
(૩) અષાડ સુદ ૧૪

૬ કાર્તિક સુદ ૧૫....
શત્રુંજય મહાતીર્થની યાત્રા કરવી અગર શત્રુંજય આદિ મહાતીર્થના પટોના દર્શન કરવા જવું.

૭ ચૈત્ર સુદ ૧૫....
શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુના પ્રથમ ગણધર પુંડરીક સ્વામી પાંચ ક્રોડ મુનિવરો સાથે મોક્ષે ગયા તેથી પુંડરીકગિરીનું આરાધન કરવું.

૮ મેરુ તેરસ....પોષ વદ ૧૩
શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુનું મોક્ષ કલ્યાણક.

૯ પોષ દશમ....માગસર વદ ૧૦
શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનું જન્મ કલ્યાણક હોવાથી તેમની આરાધના કરવી.

લેખિત ધોરણ ૧

સ. ૩૧ પ્રતિક્રમણ એટલે શું ?

જ. પ્રતિક્રમણ એટલે પાપથી પાછા હઠવું. પાપ ધોવાઇ જાય-પાપનો નાશ થાય તેવી જ્ઞાની ભગવંતોએ બતાવેલી મહાન ક્રિયા.

સ. ૩૨ પ્રતિક્રમણ શા માટે કરવું જોઈએ ?

જ. દિવસના કે રાત્રિનાં થયેલાં પાપોનો નાશ કરવા પ્રતિક્રમણ કરવું જોઈએ.

સ. ૩૩ પ્રતિક્રમણ કેટલાં છે? અને તે કયાં કયાં?

જ. પ્રતિક્રમણ પાંચ છે. (૧) દેવસિ. (૨) રાઈ. (૩) પક્ખી. (૪) ચૌમાસી. (૫) સંવચ્છરી.

સ. ૩૪ પાંચ પ્રતિક્રમણ વર્ષમાં કેટલી વખત થાય ?

જ. સંવત્સરી પ્રતિક્રમણ વર્ષમાં એકવાર ભા. સુ. ૪ના દિવસે થાય છે. ચોમાસી પ્રતિ૦ વર્ષમાં ત્રણ વાર કા. સુ. ૧૪, ફા. સુ. ૧૪ અને અ. સુ. ૧૪ શે થાય છે. પક્ખી પ્રતિ૦ વર્ષમાં એકવીસ વાર ચોમાસી સિવાયની સુદ ચૌદશોએ તથા બધી વદ ચૌદશોએ. દેવસી પ્રતિ૦ ઉપરના ૨૫ દિવસ સિવાય બાકીના બધા દિવસે રોજ સાંજે. રાઈ પ્રતિ૦ વર્ષના સર્વ દિવસોએ રોજ સવારે કરવામાં આવે છે.

ા. ૪૪ શિયળ (બ્રહ્મચર્ય) વ્રતની નવ વાડો કયી કયી છે?

ઉ. ૧ સ્ત્રી, પશુ, નપુંસક ન રહેતા હોય એવા સ્થાનમાં રહેવું.

૨ સ્ત્રીની સાથે રાગથી વાર્તા ન કરવી.

૩ સ્ત્રી જે આસને બેઠી હોય તે આસને પુરુષે બે ઘડી સુધી બેસવું નહિ.

૪ સ્ત્રીના અંગોપાંગ રાગથી જોવા નહિ.

૫ જ્યાં સ્ત્રી પુરુષ સૂતા હોય અને કામક્રીડાની વાતો કરતા હોય ત્યાં ભીંત પ્રમુખને આંતરે રહેવું નહિ.

૬ સ્ત્રીની સાથે પહેલાં ભોગવેલા ભોગો સંભારવા નહિ.

૭ વિકાર ઉત્પન્ન કરે એવા ઘી, દૂધ વિગેરે રસવાળા આહાર ન કરવા.

૮ ભૂખ શાન્ત થાય તે કરતાં વધારે અને ભારે આહાર ન કરવો.

૯ શરીરની શોભા વિગેરે ન કરવી.

પ્ર. ૪૫ શ્રી મહાવીર પ્રભુનું ટુંકું જીવનચરિત્ર આપો.

સ. ૪૭ નિસિહી એટલે શું ? તે કેટલી છે ? તે ક્યારે ક્યારે કહેવાય ? અને કયી કયી નિસિહીથી કયો કયો ત્યાગ કરવો ?

જ. નિસિહી એટલે સાવદ્ય ક્રિયાનો ત્યાગ કરવો. તે ત્રણ છે.

(૧) દહેરાસરમાં મુખ્ય દ્વારમાં પેસતાં–
આ નિસિહીથી ઘરના તમામ કામકાજનો ત્યાગ થાય છે.

(૨) દહેરાસરના મુખ્ય ગભારા આગળ–
આ નિસિહીથી દહેરાસર સંબંધી કામ-કાજનો ત્યાગ થાય છે.

(૩) ચૈત્યવંદન કરતાં પહેલાં–
આ નિસિહીથી દ્રવ્યપૂજાનો ત્યાગ થાય છે.

સ. ૪૮ આરતિ અને મંગળ દીવો શા માટે ઉતારવો ? તેનું બીજું નામ શું ?

જ. આરતિ ઉતારવાથી શરીરની તથા મનની પીડા દૂર થાય છે અને મનને શાન્તિ મળે છે. તેનું બીજું નામ આરાત્રિક છે.
મંગળ દીવો ઉતારવાથી આપણું મંગલિક થાય છે અને સુખ ઉપજે છે.

સ. ૪૯ આરતિ અને મંગળ દીવો કેવી રીતિએ ઉતાર

જ. શ્રી મહાવીર પ્રભુનો જન્મ બિહારમાં આવેલા ક્ષત્રિયકુંડ નગરમાં થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ સિદ્ધાર્થ રાજા અને માતાનું નામ ત્રિશલાદેવી હતું. તેમના ભાઈનું નામ નંદિવર્ધન, બેનનું નામ સુદર્શના, પત્નીનું નામ યશોદા, પુત્રીનું નામ પ્રિયદર્શના જમાઈનું નામ જમાલી હતું. ૩૦ વર્ષની ઉંમરે તેમણે દીક્ષા (ચારિત્ર) લીધી હતી, ચારિત્ર લીધા બાદ તેમને સાડા બાર વર્ષે કેવલજ્ઞાન થયું હતું ત્યાર બાદ ચતુર્વિધ સંઘની સ્થાપના કરી તેઓ ૩૦ વર્ષ સુધી ભરતખંડમાં વિચરી, ધર્મનો ઉપદેશ આપી, ૭૨ વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવી વિક્રમ સંવતથી ૪૭૦ વર્ષ પહેલાં દીવાળીની રાત્રે મોક્ષે ગયા.

સ. ૪૬ ચોવીસમા ભગવાનનું નામ માતા–પિતાએ **વર્ધમાન** અને દેવતાઓએ **મહાવીર** શાથી પાડયું?

જ. શ્રી મહાવીર પ્રભુ ગર્ભમાં આવ્યા પછી ધન, ધાન્ય, સંપત્તિ વગેરે વધવા લાગ્યાં અને સર્વ રાજાઓ આજ્ઞામાં રહેવા લાગ્યા. આ પ્રમાણે પ્રભુના ગર્ભનો પ્રભાવ દેખી માતા–પિતાએ પ્રભુનું **વર્ધમાન** નામ પાડયું. તેમ જ બાળપણમાં આંબલી–પીપળી રમતાં દેવતાને મુઠ્ઠીનો માર મારી હરાવ્યાથી દેવતાઓએ પ્રભુનું **મહાવીર** નામ પાડયું.

સ. ૪૭ નિસિહી એટલે શું ? તે કેટલી છે ? તે ક્યારે ક્યારે કહેવાય ? અને કયી કયી નિસિહીથી કયો કયો ત્યાગ કરવો ?

જ. નિસિહી એટલે સાવદ્ય ક્રિયાનો ત્યાગ કરવો. તે ત્રણ છે.

(૧) દહેરાસરમાં મુખ્ય દ્વારમાં પેસતાં–
આ નિસિહીથી ઘરના તમામ કામકાજનો ત્યાગ થાય છે.

(૨) દહેરાસરના મુખ્ય ગભારા આગળ–
આ નિસિહીથી દહેરાસર સંબંધી કામકાજનો ત્યાગ થાય છે.

(૩) ચૈત્યવંદન કરતાં પહેલાં–
આ નિસિહીથી દ્રવ્યપૂજાનો ત્યાગ થાય છે.

સ. ૪૮ આરતિ અને મંગળ દીવો શા માટે ઉતારવો ? તેનું બીજું નામ શું ?

જ. આરતિ ઉતારવાથી શરીરની તથા મનની પીડા દૂર થાય છે અને મનને શાન્તિ મળે છે. તેનું બીજું નામ આરાત્રિક છે.
મંગળ દીવો ઉતારવાથી આપણું મંગલિક થાય છે અને સુખ ઉપજે છે.

સ. ૪૯ આરતિ અને મંગળ દીવો કેવી રીતિએ ઉતારવો ?

જ. તે રાણી બાજુએથી ઉંચે લઈ જઈને જમણી બાજુએ ઉતારવો, તેમ જ તે નાભિની નીચે અને મસ્તકથી ઉપર લઈ જવો જોઈએ નહિ. ઉલ્ટી રીતિએ ઉતારવાથી આશાતના થાય છે.

સ. ૫૦ આવશ્યક એટલે શું ? તે કેટલાં છે ? અને ક્યાં ક્યાં છે ?

જ. આવશ્યક એટલે અવશ્ય કરવા યોગ્ય કરણી. તે ૬ છે.

(૧) સામાયિક.	(૨) ચઉવીસત્થો.
(૩) વાંદણાં.	(૪) પડિક્કમણું.
(૫) કાઉસ્સગ્ગ.	(૬) પચ્ચક્ખાણ.

સ. ૫૧ છ આવશ્યકનો અર્થ સમજાવો. પ્રતિક્રમણમાં તે ક્યાંથી ક્યાં સુધી ગણાય છે ?

જ. ૧. સામાયિક-જેનાથી સમતાનો લાભ થાય તે પહેલું આવશ્યક. તે દેવસિ પ્રતિક્રમણ ઠાયા પછી કરેમિભંતેથી પંચાચારની આઠ ગાથાનો કાઉસ્સગ્ગ કરીએ છીએ ત્યાં સુધી ગણાય છે.

૨. ચઉવીસત્થો-લોગસ્સ, જેમાં ચોવીશ ભગવાનના નામોનું સ્મરણ થાય છે તે બીજું આવશ્યક. તે પંચાચારની આઠ ગાથાનો કાઉસ્સગ્ગ કર્યા પછી લોગસ્સ કહીએ છીએ તે ગણાય છે.

૩. વાંદણા–જેમાં ગુરુ મહારાજને વંદન કરવામાં આવે છે તે ત્રીજું આવશ્યક. તે ત્રીજા આવશ્યકની મુહપત્તિ પડીલેહી બે વાંદણાં દેવાય છે ત્યાં સુધી ગણાય છે.

૪. પ્રતિક્રમણ જેમાં લાગેલાં પાપોનો પશ્ચાત્તાપ કરી માફી માગવામાં આવે છે તે ચોથું આવશ્યક. તે ઇચ્છા૦ દેવસિઅં આલોઉંથી ' આયરિય ઉવજ્ઝાયે ' સુધીનું ગણાય છે.

૫. કાઉસ્સગ્ગ—મન વચન અને કાયાની એકાગ્રતા થાય તે પાંચમું આવશ્યક. તે ' આયરિય ઉવજ્ઝાયે ' પછી આવતા બે લોગસ્સ અને એક એક લોગસ્સના કાઉસ્સગ્ગ સુધી ગણાય છે.

૬. પચ્ચક્ખાણ–અવિરતિપણાનો ત્યાગ જેમાં થાય તે છઠ્ઠું આવશ્યક, પચ્ચક્ખાણ કરાય છે તે.

સ. ૫૨ વ્યસન એટલે શું ? તે કેટલાં છે ? કયાં કયાં ?

જ. વ્યસન એટલે જીવને આ ભવ અને પરભવમાં દુઃખ આપનારી ભયંકર કુટેવો. તે સાત છે.

૧. જુગાર રમવો
૨. માંસ ખાવું.
૩. દારૂ પીવો.
૪. પરસ્ત્રી સાથે સંગ કરવો.
૫. વેશ્યાનો સંગ કરવો.
૬. ચોરી કરવી.
૭. શિકાર કરવો.

સ. ૫૩ સાથીઓ શા માટે કરવો જોઈએ ?

જ. ચાર ગતિનો નાશ કરવા માટે સાથીઓ કરવો જોઈએ.

સ. ૫૪ ગતિ કેટલી છે ? અને તે કઈ કઈ ?

જ. ગતિ ચાર છે.

૧. દેવગતિ. ૩. તિર્યંચગતિ.

૨. મનુષ્યગતિ. ૪. નરકગતિ.

સ. ૫૫ સાથીયા ઉપરની ત્રણ ઢગલીને શું કહેવાય ?

જ. રત્નત્રયી કહેવાય.

સ. ૫૬ રત્નત્રયીના નામ આપો.

જ. ૧. દર્શન. ૨. જ્ઞાન. ૩ ચારિત્ર.

સ. ૫૭ સાથીઆ ઉપરની ત્રણ ઢગલી ઉપર અર્ધચંદ્ર જેવો આકાર કરીએ છીએ તે શું કહેવાય ?

જ. સિદ્ધશિલા કહેવાય.

સ. ૫૮ સાથીઓ કરીને શું બોલવું ?

જ. હે પ્રભુ! ચાર ગતિમાંથી છૂટવા દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રની આરાધના કરી સિદ્ધશિલા ઉપર પહોંચવા શક્તિમાન કરો.

સ. ૫૯ શ્રી મહાવીર પ્રભુના બીજાં નામ આપો.

જ. વીર, વર્ધમાન, ચરમજિન, સિદ્ધાર્થનંદન, જ્ઞાતપુત્ર વગેરે.

સ. ૬૦ ગુરુ મહારાજના બીજાં નામ આપો.

જ. સાધુ, મુનિ, શ્રમણ, નિર્ગ્રંથ, અણગાર, તપસ્વી, સંયમી વગેરે.

લેખિત ધોરણ બીજું

પ્ર. ૬૧ પૂજાના મુખ્ય કેટલા ભેદ છે? અને કયા કયા?

જ. પૂજાના મુખ્ય બે ભેદ છે (૧) દ્રવ્યપૂજા (૨) ભાવપૂજા.

પ્ર. ૬૨ દ્રવ્યપૂજા અને ભાવપૂજા એટલે શું?

જ. દ્રવ્યપૂજા એટલે જલ ચંદન પુષ્પાદિ સામગ્રીવડે પ્રભુની પૂજા કરવી તે અને ભાવપૂજા એટલે ચૈત્યવંદન તથા પ્રભુના ગુણગાન આદિ કરવાં તે.

પ્ર. ૬૩ દ્રવ્યપૂજા કેટલા પ્રકારની છે?

દ્રવ્યપૂજા પાંચ, આઠ, સત્તર, એકવીશ અને એકસોઆઠ પ્રકારની છે.

પ્ર. ૬૪ ભાવપૂજા કેટલા પ્રકારની છે?

જ. ભાવપૂજા ઘણા પ્રકારની છે.

ચૈત્યવંદન કરવું, સ્તુતિ બોલવી, ગીત, નૃત્ય, ભાવના વગેરે કરવી તે.

પ્ર. ૬૫ અષ્ટપ્રકારી પૂજાનાં નામ આપો.

જ.

૧. જલપૂજા.	૫. દીપકપૂજા.
૨. ચંદનપૂજા.	૬. અક્ષતપૂજા.
૩. પુષ્પપૂજા.	૭. નૈવેદ્યપૂજા.
૪. ધૂપપૂજા.	૮. ફળપૂજા.

પ્ર. ૬૬ દ્રવ્યપૂજાના મુખ્ય કેટલા ભેદ છે? અને કયા કયા?

જ. બે ભેદ છે. (૧) અંગપૂજા. (૨) અગ્રપૂજા.

સ. ૬૭ અંગપૂજા એટલે શું ? તે કેટલી છે ?
કઈ કઈ છે ?

જ. અંગપૂજા એટલે શ્રી ભગવાનના અંગોના
પૂજા ભાગ તે. પહેલી ત્રણ પૂજાઓ અંગપૂ
(૧) જળપૂજા. (૨) ચંદનપૂજા. (૩) પુ

સ. ૬૮ અગ્રપૂજા એટલે શું ? તે કેટલી છે ? આ
નામ આપો.

જ. અગ્રપૂજા એટલે પ્રભુની સામે રહી પૂજા
તે. છેલ્લી પાંચ પૂજાઓ તે અગ્રપૂજા છે
(૪) ધૂપપૂજા. (૫) દીપકપૂજા. (૬) અક્ષ
(૭) નૈવેદ્યપૂજા. (૮) ફળપૂજા.

સ. ૬૯ પંચામૃત એટલે શું ?

જ. દુધ-દહીં ઘી સાકર અને પાણી.

સ. ૭૦ જળપૂજા એટલે શું ?

જ. જળપૂજા એટલે પ્રથમ પંચામૃતથી
દુધથી પ્રભુને પખાલ કરી પછી પાણીથી
કરવો તે.

સ. ૭૧ ચંદનપૂજા એટલે શું ?

જ. ચંદનપૂજા એટલે કેસર, સુખડ, બરાસ,
વગેરેથી પ્રભુની પૂજા કરવી તે.

સ. ૭૨ પુષ્પપૂજા એટલે શું ?

જ. પુષ્પપૂજા એટલે સુગંધી રંગબેરંગી
ભાતભાતનાં ફૂલો પ્રભુને ચડાવવાં તે.

પ્ર. ૭૩ ધૂપપૂજા એટલે શું ?

ઉ. ધૂપપૂજા એટલે પ્રભુની સામે ઉભા રહીને દશાંગ-કપૂર-અગરબત્તી-ચંદન વગેરેનો ધૂપ કરવો તે.

પ્ર. ૭૪ દીપકપૂજા એટલે શું ?

ઉ. પ્રભુની સામે ઉભા રહીને આરતિ-મંગળદીવો ઉતારવો તે. અથવા પ્રભુની આગળ દીપક ધરવો તે.

પ્ર. ૭૫ અક્ષતપૂજા એટલે શું ?

ઉ. અક્ષતપૂજા એટલે પ્રભુની સામે ચોખાનો સાથીઓ કરવો તે.

પ્ર. ૭૬ નૈવેદ્યપૂજા એટલે શું ?

ઉ. નૈવેદ્યપૂજા એટલે સાથીઆ ઉપર પતાસું, સાકર, પેંડા, બરફી, ઘેબર વગેરે મૂકવું તે.

પ્ર. ૭૭ ફળપૂજા એટલે શું ?

ઉ. ફળપૂજા એટલે સિદ્ધશિલા ઉપર શ્રીફળ, બદામ, સોપારી, નારંગી, મોસંબી, કેરી, કેળાં, જામફળ વગેરે મૂકવું તે.

પ્ર. ૭૮ દેવગતિ અને મનુષ્યગતિમાં કોણ જાય ?

ઉ. જે જીવ દાન, શીલ, તપ, ભાવના, જિનપૂજા સામાયિક વગેરે ઉત્તમ કાર્યો કરે તે.

પ્ર. ૭૯ તિર્યંચગતિમાં કોણ જાય ?

જ. હૃદયમાં આંટી-ઘુંટી રાખનારા, ઠગાઈ કરનારા, પ્રપંચી શલ્યવાળા વગેરે તિર્યંચગતિમાં જાય છે.

પ્ર. ૮૦. નારકીગતિમાં કોણ જાય ?

જ. જે મનુષ્ય અગર તિર્યંચ ઘણાં ભયંકર પાપ કરે તે નારકીમાં જાય. જેમ કે-પંચેન્દ્રિય પ્રાણીનો વધ કરે-માંસાહાર વગેરે કરે તે.

સ. ૮૧ ધર્મ કેટલા પ્રકારે શ્રી જિનેશ્વર ભગવાને કહ્યો છે ?

જ. શ્રી જિનેશ્વર ભગવાને ધર્મ બે પ્રકારે કહ્યો છે. (૧) સાધુધર્મ. (૨) શ્રાવકધર્મ.

સ. ૮૨ પ્રભુના દર્શન કરવાથી શો લાભ થાય ?

જ. પ્રભુ અઢાર દૂષણોથી રહિત અને સર્વ ગુણોએ સહિત છે, તેથી તેમના દર્શન કરવાથી આપણો આત્મા તેમના તરફ વળે છે, દોષો જતા રહે છે અને ગુણો પ્રગટ થાય છે. (ટૂંકાણમાં પ્રભુના દર્શન કરવાથી પ્રભુ જેવા ગુણો આવે છે અને દોષો જતા રહે છે.)

સ. ૮૩ કલ્યાણક એટલે શું ? અને તેના નામ આપો.

જ. કલ્યાણક એટલે જે દિવસોમાં તીર્થંકર પરમાત્મા દેવગતિમાંથી કે નરકગતિમાંથી ચ્યવી માતાની કુક્ષિમાં આવે છે, જન્મ થાય, દીક્ષા લે,

કેવળજ્ઞાન થાય અને મોક્ષે જાય-તે પવિત્ર દિવસો (૧) ચ્યવન (૨) જન્મ (૩) દીક્ષા (૪) કેવળજ્ઞાન (૫) અને મોક્ષ (આ પાંચ કલ્યાણક છે)

સ. ૮૪ શ્રી મહાવીર પ્રભુના પાંચ કલ્યાણક ક્યારે ક્યારે થયાં ?

જ.

ચ્યવન-કલ્યાણક	....	અષાડ	સુદ ૬
જન્મ-કલ્યાણક	....	ચૈત્ર	સુદ ૧૩
દીક્ષા-કલ્યાણક	....	કારતક	વદ ૧૦
કેવલજ્ઞાન-કલ્યાણક	....	વૈશાખ	સુદ ૧૦
મોક્ષ-કલ્યાણક	....	આસો	વદ ૦))

સ. ૮૫ ત્રેસઠ શલાકા પુરુષ કયા કયા ?

જ. ૨૪ તીર્થંકર. ૯ વાસુદેવ.
૧૨ ચક્રવર્તી. ૯ પ્રતિવાસુદેવ.
૯ બળદેવ.

સ. ૮૬ વધુમાં વધુ અને અને ઓછામાં ઓછા તીર્થંકરો, કેવલજ્ઞાનીઓ અને સાધુઓ કેટલી સંખ્યામાં વિચરે ?

જ. વધુમાં વધુ તીર્થંકરો ૧૭૦, કેવલજ્ઞાનીઓ ૯ ક્રોડ અને સાધુઓ ૯ હજાર ક્રોડ, (૯૦ અબજ) વિચરે. ઓછામાં ઓછા તીર્થંકરો ૨૦, કેવળજ્ઞાનીઓ ૨ ક્રોડ અને સાધુઓ બે હજાર ક્રોડ (૨૦ અબજ) વિચરે.

સ. [illegible]

જ. [illegible]

[illegible]

સ. ૮૮ [illegible]

જ. [illegible] ([illegible])

સ. ૮૯ [illegible]

જ. પહેલી ગાથા જે મૂળ ભગવાનની [illegible] ને ભગવાનની, બીજી ગાથા બધાં જ જિનેશ્વર ભગવાનની, ત્રીજી ગાથા જ્ઞાનની અને ચોથી ગાથા શાસનના અધિષ્ઠાયક દેવ દેવીઓની હોય છે.

સ. ૯૦ મુહપત્તિ, ચરવાળો, કટાસણું એટલે શું ? અને તે કેટલા માપનું હોય છે.

જ. મુહપત્તિ એટલે બોલતી વખતે મોં આગળ રાખવાનું કપડું. તે એક વેંત અને ચાર આંગળનું હોય છે. ચરવાળો એટલે જતાં-આવતાં-બેસતાં-ઉઠતાં જીવરક્ષા કરવાનું સાધન. તે બત્રીસ આંગળનો હોય છે. તેની ગણતરી ચોવીસ આંગળીની દાંડી અને આઠ આંગળની દશીઓની હોય છે. કટાસણું એટલે બેસવા માટેનું ગરમ આસન. તે એક ગજનું હોય છે. ત્રણે ઉપકરણો જીવરક્ષા માટે રાખવામાં આવે છે.

૯૧ આશાતના એટલે શું ? તે કેટલી છે ? અને કયી કયી છે ?

આશાતના એટલે લાભને બદલે નુકશાન થાય તેવું અયોગ્ય વર્તન. તે મોટી આશાતના ૧૦ છે.

૧. દેહરાસરમાં તંબોલ ખાવું. પાન ચાવતા દેરાસરમાં જવું તે.
૨. દેહરાસરમાં પાણી પીવું.
૩. દેહરાસરમાં ભોજન કરવું.
૪. દેહરાસરમાં જોડા પહેરવા.
૫. દેહરાસરમાં મૈથુન સેવવું. (ખરાબ વર્તન કરવું.)
૬. દેહરાસરમાં સુઈ જવું.
૭. દેહરાસરમાં થુંકવું અગર બળખો નાખવો.
૮. દેહરાસરમાં પેશાબ કરવો.
૯. દેહરાસરમાં ઝાડે જવું.
૧૦. દેહરાસરમાં જુગાર રમવો

૯૨ પૂજા કરનારે કેટલા પ્રકારની પવિત્રતા સાચવવી જોઈએ. અને તે કયી કયી ?

પૂજા કરનારે સાત પ્રકારની પવિત્રતા સાચવવી જોઈએ.

(ग) સિદ્ધ એટલે આઠેય કર્મનો નાશ કરી મોક્ષે ગયા તે.

(क) આચાર્ય એટલે ગચ્છના નાયક....આચાર્ય પદથી વિભૂષિત હોય તે.

(ड) ઉપાધ્યાય એટલે ભણે-ભણાવે....ઉપાધ્યાયપદથી વિભૂષિત હોય તે.

(इ) સાધુ એટલે પાંચ મહાવ્રતો પાળે તે. (કંચન—કામિનીના ત્યાગી)

સ. ૯૫ *શ્રી જિનેશ્વર ભગવાન સિવાય બીજા દેવ-દેવીઓને શા માટે ન માનવા ?*

જ. બીજા દેવ-દેવીઓ રાગ દ્વેષથી ભરેલા છે. અને તે તેઓની મૂર્તિઓ-ચરિત્રો ઉપરથી માલુમ પડે છે. તેમને માનવાથી મિથ્યાત્વ દોષ લાગે છે. તેટલા માટે તેઓને ન માનવા.

સ. ૯૬ શ્રી જિનેશ્વરદેવની પૂજા શા માટે કરવી ?

જ. ઉપસર્ગો નાશ થાય, દુઃખો છેદાઈ જાય અને મન પ્રસન્ન થાય, તેટલા માટે શ્રી જિનેશ્વરદેવની પૂજા કરવી.

સ. ૯૭ અષ્ટમંગલ એટલે શું ? તેનાં નામ આપો.

જ. અષ્ટમંગલ એટલે આઠ માંગલિક વસ્તુઓ.

ચૈત્યવંદન એટલે શ્રી જિનેશ્વરદેવને વિધિપૂર્વક વંદન થાય તેવી ક્રિયા. તેના ત્રણ પ્રકાર છે. ૧. જઘન્ય ચૈત્યવંદન–(અરિહંત ચેઈઆણું, અન્નત્થ૦ કહી, એક નવકારનો કાઉસગ્ગ કરી, તે પારીને થોય કહેવી તે.) ૨. મધ્યમ ચૈત્યવંદન ત્રણ ખમાસણ દઈ ચૈત્યવંદન-જંકિંચિ-નમુત્થુણં જાવંતિ ચેઇઆઈં ખમાસણ જાવંત-કેવિસાહુ નમોર્હત્ સ્તવન ઉવસગ્ગહરં જય-વીયરાય કહી ઉભા થઈ અરિહંત ચેઇયાણું-અન્નત્થ કહી નવકારનો કાઉસગ્ગ કરી પારી નમોર્હત્ કહી છેલ્લે થોય કહેવી. એ રીતે કરાય છે. ૩. ઉત્કૃષ્ટ ચૈત્યવંદન–દેવવંદન કરવું.

. ૧૦૨ પ્રભુને અષ્ટપ્રકારી પૂજા શા માટે કરવી ?

. આઠેય કર્મનો નાશ કરી મોક્ષે જવા માટે અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરવી.

લેખિત ધોરણ ત્રીજું

પ્ર. ૧૦૩ શ્રાવકનાં વ્રત કેટલાં છે ? અને તે કયાં કયાં છે તેનો અર્થ સમજાવો.

જ. શ્રાવકનાં વ્રત ૧૨ છે. તે નીચે પ્રમાણે :–

૬. દિક્‌પરિમાણ વ્રત. એટલે સંસાર-વહેવારના કામ અંગે દરેક દિશામાં જરૂરીયાત મુજબ જવાનું મોકળું રાખી બાકીના ક્ષેત્રોમાં જવાનો ત્યાગ કરવો.

૭. ભોગોપભોગપરિમાણ વ્રત. એટલે ભોગમાં અને ઉપભોગમાં લેવાતી વસ્તુઓની મર્યાદા નક્કી કરી બાકીનાનો ત્યાગ કરવો. આ વ્રતમાં મહા આરંભ અને હિંસાજનક પાપ વ્યાપારોનો ત્યાગ કરવો.

૮. અનર્થદંડવિરમણ વ્રત. એટલે જીવન જીવવામાં જરૂરી ન હોય તેવી નકામી દુષ્ટ પ્રવૃત્તિઓનો શક્ય પરિત્યાગ કરવો. જેવી કે-(૧) ખોટી ચિંતારૂપ-આર્ત-રૌદ્ર ધ્યાન, (૨) બીનસંબંધીને હિંસામય વ્યાપાર આદિની સલાહ (૩) ગમે તે માગનારને હિંસક ઉપકરણો છરી-શસ્ત્ર-ઘંટી વગેરે આપવાં તથા (૪) ખેલ-જુગાર-આદિ કુતૂહલ જોવાં, કામક્રીડા કરવી વગેરે પ્રમાદાચરણ સેવવું. એ બધી અશુભ પ્રવૃત્તિઓ આ વ્રતમાં ત્યજવી.

૯. સામાયિક વ્રત. એટલે પાપમય સંસારની પ્રવૃત્તિઓમાંથી ફારેગ થઈ, "વારંવાર

્ર. ૧૦૪ અણુવ્રત, ગુણુવ્રત અને શિક્ષાવ્રત એટલે શું ?

જ. અણુવ્રત એટલે મહાવ્રતની અપેક્ષાએ નાનાં વ્રત, ગુણુવ્રત એટલે અણુવ્રતને ગુણ કરનારાં વ્રત અને શિક્ષાવ્રત એટલે વારંવાર સેવવા યોગ્ય વ્રત.

પ્ર. ૧૦૫ પૌષધ એટલે શું ?

જ. પૌષધ એટલે ધર્મની પુષ્ટિ થાય તે અથવા ધર્મ વધારે થાય એવી શ્રી જિનેશ્વરદેવોએ બતાવેલી (ચાર પ્રહર કે આઠ પ્રહર પર્યંતની સાધુ ભગવંત જેવા આચારના અભ્યાસની) ક્રિયા.

પ્ર. ૧૦૬ પૌષધના કેટલા પ્રકારો છે ? તે કયા કયા ? અને તેનો અર્થ સમજાવો.

જ. પૌષધના ચાર પ્રકારો છે.

૧ આહાર પૌષધ. (ઉપવાસ, આયંબીલ કે એકાસણું કરીને પૌષધ કરવો તે.) ૨. શરીર-સત્કાર પૌષધ. (પૌષધ નિમિત્તે શરીરને શણુ-ગારવું નહિ તે.) ૩. અવ્યાપાર પૌષધ. (પાપના કામનો ત્યાગ કરવો તે.) ૪. બ્રહ્મચર્ય પૌષધ. (શિયળ પાળવું તે.)

પ્ર. ૧૦૭ સમ્યક્ત્વ એટલે શું ?

જ. સુદેવ, સુગુરુ અને સુધર્મ પ્રત્યે પૂરેપૂરી શ્રદ્ધા રાખવી તે.

બાર અંગ અથવા શ્રી ગણુધરદેવોએ રચેલાં બાર મહાન સૂત્રો તે દ્વાદશાંગી કહેવાય અને તે ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવના શિષ્ય **શ્રી સુધર્મા-સ્વામિજીએ** બનાવી.

૧૪ સૂત્રો એટલે શું ? અને તે કોણે રચ્યાં ?

સૂત્રો એટલે ટૂંકમાં વધારે અર્થ જણાવનાર ગ્રન્થો અને તે શ્રી ગણુધરદેવ, ચૌદપૂર્વી, દશપૂર્વી અને પ્રત્યેકબુદ્ધે રચ્યાં છે.

૧૫ સૂત્રો ઉપરાન્ત જૈન આચાર્યોએ બીજા કયા કયા ગ્રંથો લખ્યા છે ?

ન્યાયના, જૈન તત્ત્વના, ક્રિયાકાંડના, કથાઓના, વૈરાગ્યોપદેશના અને વાદવિવાદના. તે ઉપરાન્ત સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત ભાષાના, વ્યાકરણ, કોષ, અલંકાર અને કાવ્યના ઇત્યાદિ વિષયોના ગ્રંથો ઘણી જ સારી રીતિએ લખવામાં આવ્યા છે.

૧૬ કેવળજ્ઞાની અને તીર્થંકરમાં શો તફાવત છે ?

કેવળજ્ઞાની અને તીર્થંકર બન્ને જ્ઞાનાદિ શક્તિમાં સમાન છે, પરન્તુ તીર્થંકરને તીર્થંકરનામ-કર્મનો ઉદય હોવાથી તીર્થની સ્થાપના, અરિ-હંતના બાર ગુણો અને ચોત્રીશ અતિશયો વગેરે વધારે હોય છે.

૨–જિનમુદ્રા એટલે પગના આગલા ભાગમાં ચાર આંગળ અને પાછળ કાંઈક ઓછું અંતર રાખી ઉભા રહેવું તે. આ મુદ્રા વડે કાઉસ્સગ્ગ વંદન વિગેરે થાય.

૩–મુક્તાશુક્તિમુદ્રા એટલે બે હાથ મોતીની છીપની જેમ પોલા રાખીને–જોડીને કપાળે લગાડવા તે. આ મુદ્રા વડે જાવંતિ ચેઇઆઇં, જાવંતિ કેવિ સાહુ અને જય વીયરાય 'આભવમખંડા' સુધી કહેવાય છે.

સ. ૧૨૦ દેરાસરમાં કયી વસ્તુઓ સાથે લઈ ન જવાય ?

જ. (૧) ખાવા પીવાની જે આપણા વપરાશમાં લેવાની હોય તે વસ્તુઓ. (૨) લાકડી, છત્રી, જોડા, બુટ, ચંપલ, હથિયાર વગેરે.

સ. ૧૨૧ પ્રભુની જલપૂજા શા માટે કરવી ?

જ. જેમ સ્નાન કરવાથી શરીર ઉપરનો મેલ નાશ થઈ જાય છે અને શરીર ચોકખું થઈ જાય છે, તેમ ઘણા કાળથી લાગેલાં પાપના સમૂહનો નાશ કરી આત્માને પાણીના જેવો નિર્મળ કરવા માટે જલપૂજા કરવી.

સ. ૧૨૨ પ્રભુની ચંદનપૂજા શા માટે કરવી ?

જ. જેમ ચંદનનો લેપ કરવાથી શરીરે ઠંડક અને શાન્તિ થાય છે, તેમ ક્રોધ, માન, માયા અને

લોભ-એ ચાર કષાયોથી સળગી રહેલા આત્માને શીતલ કરવા માટે અને અખંડ શાન્તિ મેળવવા માટે ચંદનપૂજા કરવી.

સ. ૧૨૩ પ્રભુની ફૂલપૂજા શા માટે કરવી?

જ. જેમ ફૂલની સુગંધીથી મન પ્રફૂલ્લિત થાય છે તેમ તમારી ફૂલપૂજાવડે મારું મન ધર્મ વડે સુવાસિત બનો.

સ. ૧૨૪ ધૂપપૂજા શા માટે કરવી?

જ. જેમ ધૂપ કરવાથી દુર્ગંધ નાશ થાય છે. તેમ આત્માને ઘણા કાળથી લાગેલી માયા, મમતા, માન, અજ્ઞાન વગેરે કુવાસનાઓને દૂર કરવા માટે ધૂપપૂજા કરવી.

સ. ૧૨૫ દીપકપૂજા શા માટે કરવી?

જ. જેમ દીવો અંધકારને દૂર કરી અજવાળું ક છે, તેમ આત્મામાં રહેલા અજ્ઞાનનો ના કરી કેવળજ્ઞાનરૂપી દીવો પ્રગટાવવા મ દીપકપૂજા કરવી.

સ. ૧૨૬ અક્ષતપૂજા શા માટે કરવી?

જ. નાશ ન થાય એવું અખંડ મોક્ષસુખ મેળવ માટે અક્ષતપૂજા કરવી.

સ. ૧૨૭ નૈવેદ્યપૂજા શા માટે કરવી?

જ. ભૂખ અને તૃષાનો નાશ કરી આત્માનો અણા હારી સ્વભાવ પ્રગટાવવા માટે નૈવેદ્યપૂજા કરવી

સ. ૧૨૮ ફળપૂજા શા માટે કરવી?
જ. જેમ બધા ફળોમાં શ્રીફળ ઉત્તમ છે, તેમ બધા સુખોમાં ઉત્તમ એવું મોક્ષસુખ મેળવવા માટે ફળપૂજા કરવી.

સ .૧૨૯ જીવોના જન્મ-મરણનાં દુઃખો શાથી નાશ પામે છે?
જ. સમ્યગ્જ્ઞાન, સમ્યગ્દર્શન અને સમ્યક્ચારિત્રની પ્રાપ્તિથી અને તેના નિર્મલ આરાધનથી જીવોના જન્મ-મરણનાં દુઃખો નાશ પામે.

સ. ૧૩૦ જીવની સદ્ગતિ શાથી થાય?
જ. રાગ-દ્વેષ ન કરવા. સારા પરિણામ રાખવા. ધર્મની રુચિ રાખવી. પાપોનો ભય રાખવો. એ વગેરેથી સદ્ગતિ મળે છે.

સ. ૧૩૧ જૈનધર્મના મુખ્ય સિદ્ધાંતો કયાકયા?
જ. અનેકાંતવાદ, નય, નિક્ષેપા અને સપ્તભંગીથી તત્વનું સ્વરૂપ, કર્મસિદ્ધાંત, ક્ષમા, મૃદુતા આદિ દશ પ્રકારનો ધર્મ વગેરે સિદ્ધાન્તો છે તથા—
(૧) સર્વજીવો પર દયા રાખવી.
(૨) સાચું બોલવું.
(૩) ચોરી ન કરવી.
(૪) બ્રહ્મચર્ય પાળવું.
(૫) પરિગ્રહ ઉપર મૂર્છા ન કરવી.

સ. ૧૩૨ વિગઈ એટલે શું ? તે કેટલી છે ? અને તેનાં નામ આપો.

જ. વિગઈ એટલે બુદ્ધિને બગાડી આત્માને દુર્ગતિમાં મોકલે તે. વિગઈ ૬ છે.
૧. ઘી. ૨. દૂધ. ૩. દહીં. ૪. તેલ. ૫. ગોળ.
૬. કડાવિગઈ. (તળેલી વસ્તુઓ)

સ. ૧૩૩ ચોવીસ તીર્થંકરો ક્યાં ક્યાં મોક્ષે ગયા ? અને તેનો દુહો બોલો.

જ. શ્રી અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર શ્રી ઋષભદેવ ભગવાન મોક્ષે ગયા, શ્રી પાવાપુરીમાં ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવ મોક્ષે ગયા, શ્રી ચંપાપુરીમાં શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામી ભગવાન મોક્ષે ગયા, શ્રીગિરનાર પર્વત ઉપર શ્રી નેમિનાથ ભગવાન મોક્ષે ગયા, અને બાકીના તીર્થંકરદેવો શ્રી સમેતશિખર ઉપર મોક્ષે ગયા.

દુહો—

અષ્ટાપદે શ્રી આદિ જિનવર, વીર પાવાપુરીવરૂ
વાસુપૂજ્ય ચંપા નયર સિદ્ધા, નેમ રેવાગિરિવરૂ
સમેતશિખરે વીસ જિનવર, મુક્તિ પહોંચ્યા મનુઉઃ
ચોવીસ જિનવર નિત્ય વંદુ, સયલ સંઘઉ સુખકરૂ

સ. ૧૩૪ ઘંટ શા માટે વગાડવો ?

જ. દર્શનપૂજા કરીને થયેલા આનંદને જાહેર કરવા માટે અને "તું જ એક મારો દેવ છે." —એમ જણાવવા માટે ઘંટ વગાડવો.

સ. ૧૩૫ સિદ્ધ ભગવંતો આઠેય કર્મનો નાશ કરી મોક્ષે ગયેલા હોય છે, છતાં અરિહંત ભગવંતોને પહેલાં શા માટે નમસ્કાર કરવામાં આવે છે ?

જ. સિદ્ધ ભગવાનને ઓળખાવનાર અરિહંત ભગવંત છે અને અરિહંત ભગવંતોથી જ સિદ્ધ ભગવાનોની સાચી ઓળખાણ થાય છે, તેમજ શ્રી અરિહંત ભગવાન સ્વ-પર અનેકનું કલ્યાણ કરે છે. માટે શ્રી અરિહંત ભગવંતોને પહેલાં નમસ્કાર કરવામાં આવે છે.

સ. ૧૩૬ પંચ પ્રતિક્રમણમાંના કયા સૂત્રો કયા મહાપુરુષોએ રચ્યાં છે ?

જ.

સૂત્રનું નામ	રચનારનું નામ
જગચિંતામણિ....	શ્રીગૌતમસ્વામિજી મહારાજ.
ઉવસગ્ગહરં....	શ્રી ભદ્રબાહુસ્વામિજી મહારાજ.
નમોઽર્હત્....	શ્રી સિદ્ધસેનદિવાકરસૂરિજી મહારાજ.
સંસારદાવા........	શ્રી હરિભદ્રસૂરિજી મહારાજ.
નાની શાંતિ........	શ્રી માનદેવસૂરિજી મહારાજ.
સકલ તીર્થ........	શ્રી જીવવિજયજી મહારાજ.
સ્નાતસ્યા...	શ્રી બાલચંદ્રજી મુનિ.
સકલાર્હત્..	શ્રી હેમચંદ્રસૂરિજી મહારાજ.
સંતિકરં........	શ્રી મુનિસુંદરસૂરિજી મહારાજ.
અજિતશાન્તિ ...	શ્રી નંદિષેણસૂરિજી મહારાજ.

તિજયપહુત્ત.......શ્રી માનદેવસૂરિજી મહારાજ.
નમિઊણ.... ....શ્રી માનતુંગસૂરિજી મહારાજ.
ભક્તામર.... ...શ્રી માનતુંગસૂરિજી મહારાજ
કલ્યાણમંદિર....શ્રી સિદ્ધસેનદિવાકરસૂરિજી મહારાજ.

મોટી શાંતિ...........શ્રી શિવાદેવી માતા.
(કેટલાક વાદિવેતાલ શાંતિસૂરિજીને મોટી શાંતિના કર્તા કહે છે)

તેમ જ બાકીનાં સૂત્રો શ્રી ગણધર ભગવંતોએ રચેલાં છે.

સ. ૧૩૭ શ્રી હરિભદ્રસૂરિજી મહારાજે બનાવેલા કેટલા ગ્રંથો છે? અને તે ગ્રંથોમાં છેડે કયો શબ્દ મૂકવામાં આવ્યો છે?

જ. શ્રી હરિભદ્રસૂરિજી મહારાજે ૧૪૪૪ ગ્રંથો બનાવ્યા છે, તેઓશ્રીના ગ્રંથોમાં છેડે "વિરહ" અગર "યાકિનીમહત્તરાસૂનુ" શબ્દ મૂકવામાં આવ્યો છે.

સ. ૧૩૮ પાંચ સ્તવના (દંડક સૂત્રોનાં) નામ આપો અને તે કયાં સૂત્રો છે?

જ.
૧. નામસ્તવ.... લોગસ્સ.
૨. શક્રસ્તવ.... નમુત્થુણં.
૩. ચૈત્યસ્તવ ... અરિહંત-ચેઈઆણં.
૪. શ્રુતસ્તવ... પુક્ખરવરદી.
૫. સિદ્ધસ્તવ.... સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં.

સ. ૧૩૯ જીવાયોનિ એટલે શું ? અને એકેન્દ્રિયાદિ જીવોની કેટલી કેટલી યોનિ હોય છે ?

જ. જીવાયોનિ એટલે જીવને ઉપજવાનાં સ્થાનો.

એકેન્દ્રિય–

પૃથ્વીકાયની સાત લાખ યોનિ.
અપકાયની સાત લાખ યોનિ.
તેઉકાયની સાત લાખ યોનિ.
વાયુકાયની સાત લાખ યોનિ.
પ્રત્યેક વનસ્પતિકાયની દસ લાખ યોનિ.
સાધારણ વનસ્પતિકાયની ચૌદ લાખ યોનિ.
બેઇન્દ્રિયની બે લાખ યોનિ.
તેઇન્દ્રિયની બે લાખ યોનિ.
ચઉરિંદ્રિયની બે લાખ યોનિ.

પંચેન્દ્રિય–

દેવતાની ચાર લાખ યોનિ.
નારકીની ચાર લાખ યોનિ.
તિર્યંચ પંચેન્દ્રિયની ચાર લાખ યોનિ.
મનુષ્યની ચૌદ લાખ યોનિ.

એમ એકેન્દ્રિયની પર લાખ, બેઇન્દ્રિય, તેઇન્દ્રિય, અને ચઉરિન્દ્રિયની છ લાખ અને પચેન્દ્રિયની ર૬ લાખ મળીને કુલ ચોરાશી લાખ યોનિ થાય.

卐

લેખિત ધોરણ ચોથું

સ. ૧૪૦ પ્રભુના અંગૂઠે શા માટે પૂજા કરવી ?

જ. શરીરના સર્વ અંગોમાં ચરણ એટલે એ વિનયને લાવનાર ઉત્તમ અંગ છે. માટે યુગલિઆઓ પ્રભુના ચરણકમળની કરી સંસાર રૂપ સમુદ્રને તરી (જન્મ–મરણનાં દુઃખો નિવાર્યાં.) પણ પ્રભુના ચરણની પૂજા કરી સંસારરૂપ તરી જઈએ તે માટે પ્રભુના અંગૂઠે પૂજા

સ. ૧૪૧ પ્રભુના ઢીંચણે શા માટે પૂજા કરવી ?

જ. પ્રભુ ઢીંચણની શક્તિથી ગામેગામ કર્મ ખપાવી જેમ કેવલજ્ઞાન પામ્યા આપણે પણ કર્મ ખપાવવા ઊભા કાઉસ્સગ્ગધ્યાને રહી કેવળજ્ઞાન-મ પામીએ. તે માટે પ્રભુના ઢીંચણે પૂજા

સ. ૧૪૨ પ્રભુના કાંડે શા માટે પૂજા કરવી

જ. પ્રભુએ બે કાંડાવડે જેમ દીન દુઃખી, લૂલા, પાંગળા અને અપંગ જીવોને સોનૈયાનું દાન દઈને દુઃખથી મૂકાવ્યા આપણે પણ પ્રભુના કાંડે પૂજા કરી દી જીવોને યથાશક્તિ દાન આપી અનં ગુણને પ્રાપ્ત કરીએ તેટલા માટે પ્રભુના કાં પૂજા કરવી.

સ. ૧૪૩ પ્રભુના ખભે શા માટે પૂજા કરવી ?
જ. પ્રભુનું અનંત બળ દેખીને જેમ માન ચાલ્યું ગયું અને પ્રભુ નિરભિમાની થયા, તેમ પ્રભુના ખભે પૂજા કરી આપણે પણ નિરભિમાની બનીએ તેટલા માટે પ્રભુના ખભે પૂજા કરવી.

સ. ૧૪૪ પ્રભુના મસ્તકે શા માટે પૂજા કરવી ?
જ. લોકના અંતે ઉંચામાં ઉંચું ગુણોનું સ્થાન મોક્ષ તીર્થંકર પરમાત્મા પામ્યા તેથી પ્રભુના મસ્તકે પૂજા કરી આપણે પણ ઉત્તમોત્તમ મોક્ષસુખ પામીએ. તેટલા માટે પ્રભુના મસ્તકે પૂજા કરવી.

સ. ૧૪૫ પ્રભુના કપાળે શા માટે પૂજા કરવી ?
જ. તીર્થંકરનામકર્મના પુણ્યોદયથી જેમ ત્રણેય જગતના ઉત્તમોત્તમ પુરુષો પ્રભુની ભક્તિ કરે છે, તેમ ત્રણેય ભુવનમાં તિલક સમાન પ્રભુની આપણે પણ ભક્તિ કરીને ત્રણેય ભુવનમાં તિલક જેવા ઉત્તમ થઈએ. એટલા માટે પ્રભુના કપાળે પૂજા કરવી.

સ. ૧૪૬ પ્રભુના કંઠે શા માટે પૂજા કરવી ?
જ. પ્રભુએ અનુપમ એકધારી દેશના આપીને જેમ ભવ્ય જીવોને દુઃખથી મૂકાવ્યા, તેમ આપણે પણ પ્રભુના ગુણો ગાઈ દુઃખથી છૂટીને મોક્ષ પામીએ તે માટે પ્રભુના કંઠે પૂજા કરવી.

સ. ૧૫૦ દ્વિદળ એટલે શું ? અને તેની સાથે કયી વસ્તુ ખાવાથી પાપ લાગે ?

જ. દ્વિદળ એટલે જેની બે ફાડ પડી શકે. જેમ કે વાલ-વટાણા-મગ-અડદ-ચોળા-તુવેર-ચણા વગેરે સઘળાં કઠોળ સાથે કાચું દૂધ કાચું દહીં-કાચી છાશ (કાચી એટલે ગરમ કર્યા વગરની) ખાઈ શકાય નહિ, કારણ કે તે ભેગાં થતાં અસંખ્યાતા બેઈન્દ્રિયાદિ જીવો ઉત્પન્ન થાય છે.

સ. ૧૫૧ આખો દિવસ ખાવા છતાં રાત્રિભોજન ન કરવાનું પચ્ચક્ખાણ લેનારને શો લાભ મળે ?

જ. રાત્રિભોજન ન કરવાનું પચ્ચક્ખાણ લેનારને એક મહિનામાં પંદર ઉપવાસનો લાભ મળે છે.

સ. ૧૫૨ નવકારશીનું પચ્ચક્ખાણ લેનારને શો લાભ મળે ?

જ. નારકીમાં રહેલો આત્મા સો વર્ષ સુધી દુઃખો સહન કરીને જેટલાં કર્મો ખપાવે, તેટલાં જ કર્મો માત્ર નવકારશીનું પચ્ચક્ખાણ કરનારો આત્મા ખપાવી શકે છે.

સ. ૧૫૩ કાળના સમયે કામળી ઓઢવાનું શું કારણ ?

જ. કાળના સમયે તમસ્કાયના (અપ્કાયના ન દેખી શકાય તેવા) જીવો વરસે છે. તે જીવો કામળી

ઓઢવાથી બચી જાય છે. જો તે
સુતરાઉ કપડા ઉપર અગર ખાલી શરી
પડે તો મરી જાય છે.

સ. ૧૫૪ કાઉસ્સગ્ગ એટલે શું ?

જ. કાઉસ્સગ્ગ એટલે કાયાને હલાવ્યા-
વગર રાખી, કાંઈ પણ બોલ્યા વિના એ
નવકારમંત્ર કે લોગસ્સ દ્વારા અરિહંત ભ
સ્મરણ કરવું તે.

સ. ૧૫૫ કાઉસ્સગ્ગના ૧૬ આગારોનાં નામ અ

જ. ૧. ઊંચો શ્વાસ લેવો. ૨. નીચો શ્વાસ
૩. ખાંસી આવવી. ૪. છીંક આવ
૫. બગાસું આવવું. ૬. ઓડકાર આ
૭. વાછૂટ થવી. ૮. ચકરી આવ
૯. પિત્ત વડે મૂર્છા આવવી.
૧૦. સૂક્ષ્મ રીતિએ શરીર હાલવું.
૧૧. સૂક્ષ્મ રીતિએ કફ-બળખો આવ
૧૨. સૂક્ષ્મ રીતિએ દ્રષ્ટિ હાલવી.

. ૧૫૬ સામાયિકના પચ્ચક્ખાણનું કયું સૂત્ર છે?
. "કરેમિ ભંતે" સામાયિકનું પચ્ચક્ખાણ સૂત્ર છે.

. ૧૫૭ સામાયિકમાં શું નહિ કરવું જોઇએ? અને શું કરવું જોઇએ?
. સામાયિકમાં પાપનું કામ, પાપની આજ્ઞા, કોઇની નિંદા કે વિકથા ન કરવી જોઇએ, પણ ધર્મનું ભણવું, વાંચવું, ભણેલું યાદ કરવું, નવકારવાળી ગણવી, વગેરે કરવું જોઇએ.

. ૧૫૮ સામાયિકમાં કયી વસ્તુઓને ન અડકી શકાય?
. કાચી માટી, કાચું પાણી, અગ્નિ, ઝાડ-પાન, સ્ત્રી-પૈસા વગેરેને ન અડકી શકાય.

સ. ૧૫૯ સામાયિક વારંવાર કરવા માટે કયા સૂત્રમાં ફરમાન કર્યું છે.
. 'सामाइय वयजुत्तो' નામના સૂત્રમાં 'वहुसो सामाइअं कुज्जा' એ પદથી સામાયિક વારંવાર કરવાનું ફરમાન કર્યું છે.

સ. ૧૬૦ સામાયિકમાં ત્યાગ કરવાના દોષો કેટલા છે?
જ. (૧) મનના ૧૦ દોષ. (૨) વચનના ૧૦ દોષ. (૩) કાયાના ૧૨ દોષ. એમ કુલ ૩૨ દોષ. સામાયિકમાં ત્યાગ કરવાના કહ્યા છે.

સ. ૧૬૧ મનના ૧૦ દોષ કયા કયા?
જ. ૧. શત્રુને જોઇ દ્વેષ કરે. ૨. અવિવેકથી સામાયિક કરે. ૩. તત્ત્વનો વિચાર ન કરે. ૪. ખેદ ધારણ

કરે. ૫. યશની ઇચ્છા કરે. ૬. વિનય
૭. ભય ચિંતવે. ૮. વ્યાપાર ચિં
ફળનો સંદેહ કરે. ૧૦ નિયાણું કરે.
બદલામાં સંસારના ફળની ઇચ્છા કરે.

૧૬૨ વચનના ૧૦ દોષ કયા કયા ?

૧. ખરાબ વચન બોલે. ૨. હુંકાર
પાપના કામની આજ્ઞા આપે. ૪. લવ
૫. કજીઓ કરે. ૬. આગતા-સ્વાગત
(આવો-જાઓ કહે) ૭. ગાળ દે. ૮.
રમાડે. ૯. ધર્મ સિવાયની વાતો ક
મશ્કરી કરે.

૧૬૩ કાયાના ૧૨ દોષ કયા કયા ?

૧. સ્થિર આસને ન બેસે.
૨. ચારેય બાજુ જોયા કરે.
૩. પાપવાળું કામ કરે.
૪. આળસ મરડે.
૫. અવિનયથી બેસે.
૬. ભીંત વગેરેનો ટેકો લઈ બેસે.
૭. શરીરનો મેલ ઉતારે.
૮. ખરજ ખણે.
૯. પગ ઉપર પગ ચઢાવે.
૧૦. (કામવાસનાથી) અંગ ઉઘાડું રા
૧૧. ચોતરફથી (આખું શરીર) શરીર
૧૨. નિદ્રા લે.

૬૪ 'सामाइअ वयजुत्तो' એ સૂત્ર બોલતાં જમણો હાથ ચરવળા કે કટાસણા ઉપર શા માટે મૂકીએ છીએ? અને તે સૂત્રનું બીજું નામ શું છે?
'મારી સામાયિકની પ્રતિજ્ઞા પૂરી થઈ છે.' –એ દર્શાવવા માટે. આ સૂત્રનું બીજું નામ સામાયિક પારવાનું સૂત્ર કહેવાય છે.

૬૫ સામાયિક લેતાં-(૧)નવકાર, પંચિંદિઅ બોલતાં જમણો હાથ સ્થાપનાજી સામે શા માટે રાખવામાં આવે છે? (૨) તેમ જ સામાયિક પારી રહ્યા પછી જમણો હાથ સવળો રાખીને નવકાર શા માટે બોલવામાં આવે છે?
(૧) આચાર્ય મહારાજના ૩૬ ગુણોનું આરોપણ કરવા માટે જમણો હાથ સ્થાપનાજી સામે રખાય છે. (૨) ગુણોને પાછા ખેંચી લેવા માટે જમણો હાથ સવળો રાખીને નવકાર બોલાય છે.

૧૬૬ દેસાવગાસિક એટલે શું?
ઓછામાં ઓછું એકાસણું કરવાપૂર્વક સવાર-સાંજ પ્રતિક્રમણ અને બીજાં આઠ સામાયિક કરવા તે.

૧૬૭ ૮૪ લાખ યોનિવાળા જીવોમાં મૂંગા, આંધળા અને બહેરા કેટલી યોનિવાળા જીવો છે? અને બોલતા, દેખતા અને સાંભળતા કેટલી યોનિવાળા જીવો છે?

જ. એકેન્દ્રિય જીવોની બાવન લાખ યોનિવાળા જીવો મૂંગા, આંધળા અને બહેરા છે, બેઇન્દ્રિય અને તેઇન્દ્રિય જીવોની ચાર લાખ યોનિવાળા જીવો આંધળા અને બહેરા છે. ચઉરિન્દ્રિય જીવોની બે લાખ યોનિવાળા જીવો બહેરા છે, અને પંચેન્દ્રિય જીવોની ૨૬ લાખ યોનિવાળા જીવો બોલતા દેખતા અને સાંભળતા છે.

સ. ૧૬૮ ચૌદ નિયમ કેવી રીતિએ ધારવા ?

જ. ૧. સચિત્ત-દિવસમાં જેટલાં સચિત્ત (સચેતન) દ્રવ્ય મુખમાં નાખવાં પડે તેની સંખ્યા નક્કી કરવી.

૨. દ્રવ્ય-જુદા જુદા નામવાળી અને સ્વાદવાળી જેટલી ચીજો ખાવી હોય તેની સંખ્યા ધારવી.

૩. વિગઈ-ઘી, ગોળ, દૂધ, દહીં, તેલ અને કડા (તળેલી વસ્તુ)-એ છ વિગઈઓમાં રોજ ઓછામાં ઓછી એક વિગઈ (મૂળથી અથવા કાચી) ત્યાગ કરવો.

૪. વાણહ-જોડા, ચંપલ, મોજાં પહે[illegible] સંખ્યા ધારવી.

૫. તંબોલ-સોપારી, એલચી વગેરે મુખવાસનું માપ ધારવું.

૬. [illegible] દિવસમાં [illegible] સંખ્યા ધારવી.

૭. કુસુમ–સુંઘવાની વસ્તુનું વજન ધારવું.

૮. વાહન–ગાડી, ઘોડા, ઊંટ, મોટર, ટ્રેઇન,–ટ્રામ, બસ વગેરે વાહનોમાં બેસવાની સંખ્યા ધારવી.

૯. શયન–શય્યા, આસન, ગાદી વગેરે સુવા–બેસવાના સાધનોની સંખ્યા ધારવી.

૧૦. વિલેપન–શરીરે વિલેપન કરવાનું માપ ધારવું.

૧૧. બ્રહ્મચર્ય–યથાશક્તિ તે વિષે નિયમ ધારવો. (દિવસે સર્વથા બ્રહ્મચર્ય પાળવું.)

૧૨. દિશિ–દશેય દિશામાં જવાની મર્યાદા બાંધવી.

૧૩. સ્નાન–સ્નાનની ગણુતરી કરવી. તે માટે વાપરવાના પાણીનું પરિમાણ (માપ) કરવું–અને તેટલું ઓછું પાણી વાપરવું.

૧૪. ભત્તેસુ–ભોજન–પાણીનું વજન ધારવું.

પૃથ્વીકાય–માટી, ખારો, ચાક, મીઠું, આદિ વાપરવાનું પરિમાણ–માપ ધારવું.

અપ્કાય–પાણી પીવાનું તથા વાપરવાનું વજન ધારવું.

તેઉકાય–ચૂલા અને દીવાનું પરિમાણ કરવું.

વાઉકાય–પંખા, હીંડોળા, વસ્ત્રની ઝાપટ વગેરેનું પરિમાણ કરવું.

વનસ્પતિ–ઉપયોગમાં આવતી લીલોતરીનું નામથી તથા તોલથી પરિમાણ કરવું.

અસિ–સોય, કાતર, સુડી, છરી, ચપ્પુ તરવાર વગેરે વાપરવાની સંખ્યાનું પરિમાણ કરવું. **મષી**–ખડીઆ, કલમ, ઇન્ડીપેન આદિ વાપરવાની સંખ્યા રાખવી.

કૃષિ–હળ, કુહાડા, પાવડા, તરાજ (કોશ) વગેરે વાપરવાની સંખ્યાનું પરિમાણ કરવું. ઉપર પ્રમાણે ચૌદ નિયમો ધારવાથી જગતમાં થતાં અનેક પાપોથી આત્મા બચી જાય છે.

સ. ૧૬૯ બાવીશ અભક્ષ્ય વસ્તુઓનાં નામ આપો.

જ. ૧. મધ, ૨. માખણ, ૩. મદિરા. ૪. માંસ, ૫. ઉંબરાના ફળ, ૬. વડના ટેટા. ૭. કોઠીંબડા, ૮. પીપળાની પીપડી, ૯. પીપળાના ટેટા, ૧૦. બરફ, ૧૧. અફીણ-સોમલ (સર્વ જાતનાં ઝેર), ૧૨. કરા, ૧૩. કાચી માટી, ૧૪. રાત્રિભોજન, ૧૫. બહુબીજ, ૧૬. બોળ અથાણું, ૧૭. વિદળ (કાચા દૂધ-દહીં છાશ સાથે કઠોળ અને કઠોળવાળી કોઈ ચીજ ખાવી તે.), ૧૮. રીંગણાં, ૧૯. અજાણ્યાં ફળ, ૨૦. તુચ્છ ફળ (જેમાં ખાવાનું અલ્પ હોય અને ફેંકી દેવાનું ઘણું હોય તે. ૨૧. ચલિત રસ (જેનો સ્વાદ બીલકુલ બગડી ગયો હોય તે.) અને ૨૨. અનંતકાય. (જેમાં અનંતા જીવો હોય તે.)

સ. ૧૭૦ બત્રીશ અનંતકાય વસ્તુઓનાં નામ આપો.

જ. ૧. સૂરણ, ૨. લસણ, ૩. લીલી હળદર, ૪. બટાટા, ૫. લીલો કચુરો, ૬. સતાવરી, ૭. હીરલી કંદ, ૮ કુંવર, ૯. થોર, ૧૦ ગળો, ૧૧. સકરીયા, ૧૨. વાંસ-કારેલા, ૧૩. ગાજર, ૧૪. લુણી, ૧૫. લોઢી, ૧૬. ગિરિકર્ણિકા (ગરમર), ૧૭. કુમળાં પાંદડાં, ૧૮. ખરસૈયો, ૧૯. થેગની ભાજી, ૨૦. લીલી મોથ, ૨૧. લુણીના ઝાડની છાલ, ૨૨. ખીલોડા, ૨૩. અમૃતવેલી, ૨૪. મૂળાના કંદ, ૨૫. બિલાડીના ટોપ, ૨૬. નવા અંકૂરા, ૨૭. વથ્થુલાની ભાજી, ૨૮. સુવર વેલ, ૨૯. પાલકાની ભાજી; ૩૦ કુણી આંબલી, ૩૧. રતાળુ, ૩૨. પીંડાળુ.

૭૧ અણાહારી વસ્તુઓનાં નામ આપો.

૧. લીમડાંના પાંચ અંગો, ૨. હરડાં બેડાં અને આમળાં-એ ત્રણ ભેગાં કરી-તેની ગોળી ગાયના મૂત્રમાં વાળેલી હોય તો જ અણાહારી ગણાય છે, ૩ કડુ, ૪. કરીયાતુ, ૫ ગળો, ૬. નાહીયા, ૭ ધમાશો, ૮. કેરડાના મૂળ, ૯. બોરડી છાલ-મૂળ, ૧૦. કેથરલી મૂળ, ૧૧. ચિત્રો, ૧૨. ખેરસાર, ૧૩. સુખડ, ૧૪. મલયાગરુ, ૧૫. ચીડી, ૧૬. અંબર, ૧૭. કસ્તૂરી, ૧૮. રાખ, ૧૯. ચૂનો, ૨૦ રોહિણી,

૨૧. હળદર, ૨૨. પાતલી, ૨૩. ખાસગંધી, ૨૪. કુંદરૂ, ૨૫. ગડુચી, ૨૬. સુડડી, ૨૭. દીકામલી, ૨૮. બોરબીયું, ૨૯. સંઘી લીંગરી, ૩૦. રીંગણી, ૩૧. અફીણ, ૩૨. સર્વ જાતનાં ઝેર, ૩૩. સાજીખાર, ૩૪. જીકો, ૩૫. ઉપલેટ, ૩૬. ગુગળ, ૩૭. અતિવિષની કળી, ૩૮. પુવાડ, ૩૯ એળીયો, ૪૦. ચૂણીફળ, ૪૧. સુરોખાર, ૪૨. ટંકણખાર, ૪૩. ગોમૂત્ર, ૪૪. ઓળ, ૪૫. મજીઠ, ૪૬. કણયરનાં મૂળ, ૪૭. કુંવારી, ૪૮ થોર, ૪૯. પંચમૂળ, ૫૦. ખારો, ૫૧. ફટકડી, ૫૨. ચીમેડ, ૫૩. હરડેદલ અને ૫૪. વખમો.

સ. ૧૭૨ સંમૂર્ચ્છિમ મનુષ્યને ઉપજવાના ચૌદ સ્થાનકોનાં નામ આપો.

જ. ૧. ઝાડામાં, ૨. પેશાબમાં, ૩. બળખામાં, ૪. શરીરના મેલમાં, ૫. નાકના મેલમાં, ૬. ઉલટીમાં, ૭. પિત્તમાં, ૮. પરૂમાં, ૯. લોહીમાં ૧૦. વીર્યમાં, ૧૧. મડદામાં. ૧૨. સ્ત્રી–પુરુષના સંભોગમાં, ૧૩. નગરની ગટરમાં અને ૧૪. સર્વ અશુચિ સ્થાનોમાં.

સ. ૧૭૩ ચાર મહાવિગઈઓનાં નામ આપો અને તે વાપરવાથી શું નુકસાન થાય છે ?

૧. મધ, ૨, માખણ, ૩, માંસ અને ૪. મદિરા (દારૂ). આ ચારેય વસ્તુઓમાં સમે

સમયે અસંખ્યાતા જીવો ઉત્પન્ન થાય છે અને તે વાપરવાથી અસંખ્ય જીવોનો નાશ થાય છે, તેથી નરકનાં ભયંકર દુઃખોથી છૂટવા માટે ચારેય મહાવિગઈઓનો ત્યાગ કરવો.

પ્ર. ૧૭૪ શ્રાવકના એકવીસ ગુણો કયા કયા તે સમજાવો.

ઉ. ૧. અક્ષુદ્ર–શ્રાવક તુચ્છ હૃદયવાળો ન હોય પરંતુ દિલાવર હૃદયવાળો હોય.

૨. રૂપવાન–પાંચ ઇન્દ્રિયો જેને સંપૂર્ણ પ્રાપ્ત થઈ હોય.

૩. પ્રકૃતિસૌમ્ય–સ્વભાવે શાન્ત હોય, પણ ચીડીયા સ્વભાવવાળો ન હોય.

૪. લોકપ્રિય–દાન, સદાચાર, વિનય, મિષ્ટ-પ્રિય બોલનાર, આદિ ગુણોને ધારણ કરનારો હોય, જેથી લોકમાં પ્રિય બની શકે છે.

૫. અક્રૂર–સ્વભાવથી દયાળુ હોય પણ ક્રૂર ન હોય.

૬. ભીરૂ–પાપની કાર્યવાહીથી તેમજ અપયશથી ડરનારો હોય.

૭. અશઠ–ઠગવિદ્યા કરી અન્યને છેતરનારો ન હોય.

૮. સદાક્ષિણ્ય–કોઈની પણ પ્રાર્થનાનો છતી શક્તિએ ભંગ કરનારો ન હોય.

તેઓની આજ્ઞાને અનુસરનારો હોય. (વૃદ્ધની અવજ્ઞા કરનાર ન હોય)

૧૮. **વિનીત**–આપણાથી અધિક ગુણોવાળાની ઉચિત સેવા, વિનય, વિવેક અને મર્યાદા સાચવનારો હોય પણ થોડું-ઘણું જાણ્યું એટલે અક્કડ રહેનારો ન હોય.

૧૯. **કૃતજ્ઞ**–કોઇએ આપણા ઉપર સહેજ પા ઉપકાર કર્યો હોય તેને મોટા રૂપમાં બતાવે અને તે ઉપકારને કદી પણ ભૂલવો નહિ.

૨૦. **પરહિતકારી**–બદલાની જરા પણ આશ રાખ્યા વિના ગમે તેનું પ્રસંગ આવ્યે ભલુ હિત કરવામાં તત્પર હોય.

૨૧. **લબ્ધલક્ષ્ય**–દરેક પ્રકારના ધર્મકૃત્ય સુશિક્ષિત હોય, જે કાંઈ ધર્મક્રિયા કરે ધ્યેયબિન્દુને લક્ષમાં રાખીને કરે અને ઇંગિ આકારથી અન્યના માનસિક ભાવોને જાણ વાળો હોય.

૧૭૫ માર્ગાનુસારી એટલે શું ?

સમ્યક્ત્વ પામ્યા પહેલાં પણ વીતરાગ માર્ગને અનુસરતા માતાપિતાનો, વિ વિવેક, નીતિ વગેરે ઉચિત આચરણવાળો માર્ગાનુસારી કહેવાય છે.

—— 卐 ——

શંખ, કોડા, છીપ, અળસીયા, પોરા, જળો, કરમિયા વગેરે. આ જીવોને શરીર અને જીભ હોય છે.

સ. ૧૮૨ તેઇન્દ્રિય જીવ કયા કયા ?

જ. કાનખજુરા, કીડી, મંકોડા, જૂ, ઉધઇ, ઈયળ, ધાન્યના કીડા, વિષ્ટાના કીડા, છાણના કીડા, કંથુઆ વગેરે. આ જીવોને શરીર, જીભ અને નાક હોય છે.

સ. ૧૮૩ ચઉરિન્દ્રિય જીવ કયા કયા ?

જ. વીંછી, ભમરા, ભમરીઓ, તીડ, ખડમાંકડી પતંગીયા, મચ્છર, ડાંસ, કંસારી વગેરે. આ જીવોને શરીર, જીભ, નાક અને આંખ હોય છે.

સ. ૧૮૪ પંચેન્દ્રિય જીવ કયા કયા ?

જ. દેવતા, મનુષ્ય, તિર્યંચ અને નારકી, આ જીવોને શરીર, જીભ, નાક, આંખ, અને કાન હોય છે.

સ. ૧૮૫ દેવતા, નારકી, મનુષ્ય, અને તિર્યંચ એટલે શું ?

જ. (૧) દેવતા એટલે વધારે પુણ્યથી દેવગતિમાં ઉત્પન્ન થયેલા હોય તે, (૨) નારકી એટલે ઘણું પાપ કરવાથી દુઃખ ભોગવવા નારકીમાં ઉપજેલા હોય તે. (૩) મનુષ્ય એટલે સરળ અને શાન્ત સ્વભાવથી મનુષ્યગતિમાં ઉત્પન્ન થાય તે. (૪) તિર્યંચ એટલે કપટ વગેરે કરવાથી પશુ-પંખીમાં ઉત્પન્ન થાય તે.

સ. ૧૮૬ નવ તત્ત્વનાં નામ આપો અને તેનો
સમજાવો.

જ. ૧. જીવતત્ત્વ એટલે જીવવાળા પદાર્થ અજીવતત્ત્વ એટલે જીવવગરના પદાર્થો પુણ્યતત્ત્વ એટલે સારાં કાર્યો. ૪ પાપ એટલે ખરાબ કાર્યો. ૫ આશ્રવતત્ત્વ એ જેનાથી કર્મ આવે તે. ૬ સંવરતત્ત્વ એ જેનાથી કર્મ રોકાઈ જાય તે ૭ નિર્જરા એટલે જેનાથી કર્મનો ધીમે ધીમે નાશ તે. ૮ બંધતત્ત્વ એટલે જેનાથી કર્મ બં તે. ૯ મોક્ષતત્ત્વ એટલે જેનાથી આ કર્મરહિત થાય તે.

સ. ૧૮૭ પુણ્ય કેટલા પ્રકારે બંધાય ? અને તે
કઈ રીતિએ બંધાય ?

જ. પુણ્ય નવ પ્રકારે બંધાય છે.

૧ ભૂખ્યા પ્રાણીને અન્ન આપવાથી. ૨ તરસ્યા પાણી આપવાથી. ૩ સ્થાન વગરનાને સ્થા આપવાથી. ૪ બિછાના વગરનાને બિછા [illegible]

સ. ૧૮૬ નવ તત્ત્વનાં નામ આપો અને તેનો અર્થ સમજાવો.

જ. ૧. જીવતત્ત્વ એટલે જીવવાળા પદાર્થો ૨ અજીવતત્ત્વ એટલે જીવવગરના પદાર્થો. ૩ પુણ્યતત્ત્વ એટલે સારાં કાર્યો. ૪ પાપતત્ત્વ એટલે ખરાબ કાર્યો. ૫ આશ્રવતત્ત્વ એટલે જેનાથી કર્મ આવે તે. ૬ સંવરતત્ત્વ એટલે જેનાથી કર્મ રોકાઈ જાય તે ૭ નિર્જરાતત્ત્વ એટલે જેનાથી કર્મનો ધીમે ધીમે નાશ થાય તે. ૮ બંધતત્ત્વ એટલે જેનાથી કર્મ બંધાય તે. ૯ મોક્ષતત્ત્વ એટલે જેનાથી આત્મા કર્મરહિત થાય તે.

સ. ૧૮૭ પુણ્ય કેટલા પ્રકારે બંધાય? અને તે કઈ કયી રીતિએ બંધાય?

જ. પુણ્ય નવ પ્રકારે બંધાય છે.

૧ ભૂખ્યા પ્રાણીને અન્ન આપવાથી. ૨ તરસ્યાને પાણી આપવાથી. ૩ સ્થાન વગરનાને સ્થાન આપવાથી. ૪ બિછાના વગરનાને બિછાનું આપવાથી ૫ દર્દીને દવા આપી રોગ મટાડવાથી. ૬ પ્રાણીઓનાં દુઃખ મટાડવા માટે સારો વિચાર કરવાથી. ૭ પ્રાણીઓનાં દુઃખ દૂર કરવા માટે સારૂં બોલવાથી. ૮ પ્રાણીઓનાં દુઃખ મટાડવા માટે શરીરની મદદ આપવાથી.

૯ વસ્ત્ર વગરનાને વસ્ત્ર આપવાથી. આ ઉપરાંત જિનમંદિર આદિ સાતે ક્ષેત્રની ભક્તિ વગેરેથી વિશિષ્ટ પુણ્ય બંધાય છે અને નિર્જરા થાય છે.

પ્ર. ૧૮૮ પાપ કેટલા પ્રકારે બંધાય? અને તે કયી કયી રીતિએ બંધાય?

ઉ. પાપ અઢાર પ્રકારે બંધાય છે.

૧ જીવને મારી નાખવા (દુઃખ દેવું) ૨ જુઠું બોલવું. ૩ ચોરી કરવી. ૪ વિષયો સેવવા. ૫ ધન-ધાન્યનો સંગ્રહ કરવો. ૬ ગુસ્સો કરવો. ૭ અહંકાર કરવો. ૮ કપટ કરવું. ૯ અસંતોષ રાખવો. ૧૦ પ્રીતિ કરવી. ૧૧ તિરસ્કાર કરવો. ૧૨ કજીયો કરવો. ૧૩ ખોટું આળ દેવું. ૧૪ ચાડી ખાવી. ૧૫ સુખમાં હર્ષ કરવો અને દુઃખમાં શોક કરવો. ૧૬ પારકી નિંદા કરવી. ૧૭ કપટ સાથે જુઠું બોલી છેતરવું. ૧૮ કુદેવ, કુગુરુ અને કુધર્મને માનવા.

પ્ર. ૧૮૯ ધર્મ કેટલા પ્રકારે થાય છે? અને તે કયી કયી રીતિએ થાય છે?

ઉ. ધર્મ ચાર પ્રકારે થાય છે.

૧ દાન દેવાથી. ૨ શિયળ પાળવાથી. ૩ તપ કરવાથી. ૪ ભાવના ભાવવાથી.

સ. ૧૯૦ પ્રભુનો જન્માભિષેક કરવા ૬૪ ઇન્દ્રો જાય છે. તો તે ૬૪ ઇન્દ્રો કયા કયા ?

જ. ૧૦ ભવનપતિ દેવોના ૨૦ ઇન્દ્રો. ૮ વ્યંતર દેવોના ૧૬ ઇન્દ્રો. ૮ વાણવ્યંતર દેવોના ૧૬ ઇન્દ્રો. ૫ જ્યોતિષી દેવોના ૨ ઇન્દ્રો. બાર વૈમાનિક દેવોના ૧૦ ઇન્દ્રો. આ ચોસઠ ઇન્દ્રો પ્રભુનો જન્માભિષેક કરવા માટે મેરુપર્વ[illegible] ઉપર જાય છે.

સ. ૧૯૧ ભવનપતિ વગેરે દેવો કયાં રહે છે ?

જ. ભવનપતિ અને પરમાધામી દેવો અધોલોકમ[illegible] રહે છે, વ્યંતર, વાણવ્યંતર, જ્યોતિષી અ[illegible] તિર્યગ્જૃંભક દેવો મનુષ્યલોકમાં રહે છે વૈમાનિક, કીલ્બીષીયા, નવ લોકાન્તિક, ન[illegible] ગ્રૈવેયક અને પાંચ અનુત્તરવાસી દેવો સ્વર્ગ (ઊર્ધ્વ) લોકમાં રહે છે.

સ. ૧૯૨ ચૌદ રાજલોકના કયા રાજમાં કયા જીવે આવે છે ?

જ. લોકના નીચેના ભાગથી શરૂઆતના ૭ રાજમાં ૭ નારકી. અને સાતમા રાજમાં પહેલી નારકીના જીવો, ભવનપતિ, વ્યંતર, વાણવ્યંતર જ્યોતિષી, મનુષ્ય અને તિર્યંચો રહે છે. પછીના પાંચ રાજમાં ૧૨ દેવલોક અને પછી બે રાજમાં નવ ગ્રૈવેયક અને પાંચ અનુત્તરના

[illegible] આ ભગવાનને સેવો."
—એવો અવાજ નીકળે છે એવું આપણને લાગે.

૮ છત્ર—દેવતાઓ હીરા, માણેક અને મોતીના હારોથી સુશોભિત ત્રણ ત્રણ છત્રો રચે છે.

ઉપરના આઠ ગુણોને પ્રાતિહાર્ય કહેવાય. પ્રાતિહાર્ય એટલે પ્રભુની સાથે રહેનારી શોભા.

૯ **અપાયાપગમાતિશય**-ભગવાનને 'રાગ-દ્વેષ રૂપ અપાય' તેનો અપગમ એટલે નાશ થવાથી સર્વ જીવો પ્રત્યે અનુપમ કરુણા અને સમભાવ હોય છે અને તેથી ભગવાન જ્યાં વિચરે, ત્યાં દરેક દિશામાં સવાસો યોજન સુધીમાં રોગ, મરકી, દુકાળ વગેરે થતું નથી. તથા જીવો પરમ શાન્તિ પામે છે.

૧૦ **જ્ઞાનાતિશય**—ભગવાન લોકાલોકને સંપૂર્ણ રીતિએ જાણી શકે છે.

૧૧ **પૂજાતિશય**—ભગવાનની પૂજા દેવતા, ઇન્દ્રો વગેરે કરે છે.

૧૨ **વચનાતિશય**—ભગવાનની પાંત્રીસગુણ યુક્ત વાણી દેવ, મનુષ્ય અને તિર્યંચો પોતપોતાની ભાષામાં સમજી શકે છે. અને તે વાણી યોજન સુધી અસ્ખલિત અને એક સરખી રીતે બધાને સંભળાય છે.

ઉપરના છેલ્લા ચાર ગુણોને અતિશય કહેવાય છે. અતિશય એટલે અદ્ભુત ચમત્કારવાળા ગુણો.

સ. ૨૫૮ શ્રી સિદ્ધ ભગવાનના આઠ ગુણોનાં નામ આપો અને કયા કર્મનો નાશ થવાથી કયા ગુણો પ્રાપ્ત થાય છે? તે જણાવો.

જ. ૧ જ્ઞાનાવરણીયકર્મનો નાશ થવાથી અનંત જ્ઞાનગુણ.

૨ દર્શનાવરણીયકર્મનો નાશ થવાથી અનંત દર્શનગુણ.

૩. વેદનીયકર્મનો નાશ થવાથી સર્વ પ્રકારની પીડા વગરનું અવ્યાબાધ સુખ.

૪. મોહનીયકર્મનો નાશ થવાથી ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ અને અનંત ચારિત્રગુણ.

૫. આયુકર્મનો નાશ થવાથી કદી પણ નાશ ન થાય તેવી અક્ષય સ્થિતિ.

૬. નામકર્મનો નાશ થવાથી અરૂપીપણું.

૭. ગોત્રકર્મનો નાશ થવાથી અગુરુલઘુ એટલે અનન્ત અવગાહના–અનંતકાળ સુધી એક સરખી અવગાહના પ્રાપ્ત થાય છે.

૮. અંતરાયકર્મનો નાશ થવાથી અનંત દાન, અનંત લાભ, અનંત ભોગ, અનંત ઉપભોગ અને અનંત વીર્ય.

આમ આઠ ગુણો પ્રાપ્ત થાય છે.

કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થતાં થનાર ૧૧ અતિશયો–

૧. એક યોજન માત્ર ભૂમિમાં ક્રોડાક્રોડ દેવો મનુષ્યો અને તિર્યંચો નિરાબાધપણે બેસીને દેશના સાંભળે છે. ૨. યોજનગામિની વાણી દેવો, મનુષ્યો અને તિર્યંચો પોતપોતાની ભાષામાં સમજી શકે છે. ૩. મસ્તકની પાછળ સૂર્યમંડલથી અધિક શોભાવાળું સુંદર ભામંડલ હોય છે. ૪. શ્રી તીર્થંકરદેવ વિચરતા હોય તે સ્થળથી પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર અને દક્ષિણ–એમ ચારેય દિશામાં ૨૫–૨૫ યોજન (સો–સો ગાઉ) સુધી અને ઊર્ધ્વ–અધો ૫૦–૫૦ ગાઉ સુધી રોગો ઉત્પન્ન થતા નથી. ૫. પાંચસો ગાઉ સુધી વૈર ઉત્પન્ન થતું નથી. ૬. પાંચસો ગાઉ સુધી ઇતિઓ ઉત્પન્ન થતી નથી. ૭. પાંચસો ગાઉ સુધી મરકી (મારી) ઉત્પન્ન થતી નથી. ૮. પાંચસો ગાઉ સુધી અતિવૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થતી નથી. ૯. પાંચસો ગાઉ સુધી અનાવૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થતી નથી. ૧૦ પાંચસો ગાઉ સુધી દુકાળ ઉત્પન્ન થતો નથી. ૧૧. પાંચસો ગાઉ સુધી સ્વચક્રભય ઉત્પન્ન થતો નથી. તેમજ પાંચસો ગાઉ સુધી અન્યચક્રભય ઉત્પન્ન થતો થતો નથી.

સ. ૨૬૧ તીર્થંકર પરમાત્માની વાણી કયા કયા ? ૩૫ ગુણોવાળી હોય છે ?

જ. (૧) અક્ષર આદિના સંસ્કારવાળી.
(૨) ઊંચા સ્વરે બોલાતી.
(૩) શોભા યુક્ત (ગામડીયાપણું ન જણાય તેવી)
(૪) મેઘ જેવા ગંભીર અવાજવાળી.
(૫) પડઘો પાડનારી.
(૬) સરળ.
(૭) માલકોશ વિગેરે રાગથી યુક્ત (આ સાત ગુણો શબ્દની અપેક્ષાએ છે.)
(૮) મહાન અર્થવાળી.
(૯) પૂર્વાપર વાકયોના અર્થમાં વિરોધ ન આવે તેવી.
(૧૦) વક્તાના શિષ્ટપણાને (સજ્જનતાને) દર્શાવનારી.
(૧૧) સંદેહ વિનાની.
(૧૨) જેમાં બીજાનાં દૂષણો ન જણાય તેવી.
(૧૩) મનને આનંદ ઉપજાવનારી.
(૧૪) પદો અને વાકયોની પરસ્પર અપેક્ષાવાળી
(૧૫) અવસર-ઉચિતપણું જણાય તેવી.
(૧૬) વસ્તુના સ્વરૂપને અનુસરનારી.

૩. આદાન ભય–ધન–માલ ચોરી જવાનો ભય.

૪. અકસ્માત્ ભય-અણધાર્યા સમયે નુકશાન થવાનો ભય.

૫. આજીવિકા ભય–વેપાર–નોકરી છૂટી જવાનો ભય.

૬. મરણ ભય–મરવાનો ભય.

૭ અપયશ કે અપકીર્તિ ભય–ખરાબ બોલાશે અગર ખરાબ દેખાશે એવો ભય.

સ. ૨૮૪ પાંચ દાનનાં નામ આપો અને તેનો અર્થ સમજાવો.

જ. ૧. અભયદાન–જીવને મરણથી બચાવવો.

૨. સુપાત્રદાન–સાધુ–સાધ્વી મહારાજને આહાર પાણી વગેરે વહોરાવવાં.

૩. અનુકંપાદાન–ગરીબ–લૂલા–પાંગળા તેમ જ આંધળાને ખાવા–પીવાનું તેમજ કપડાં, પૈસા વગેરે આપવું.

૪. કીર્તિદાન–યશની ખાતર આપવું તે.

૫. ઉચિતદાન–જરૂરી પ્રસંગે વ્યવહાર સાચવવા આપવું તે.

સ. ૨૮૫ દાનને શોભાવનારાં પાંચ ભૂષણોનાં નામ આપો.

જ. (૧) આપતાં આનંદના આંસુ આવે. (૨) રોમાંચ ખડા થાય. (૩) બહુમાન પૂર્વક આપે.

(૪) પ્રિય વચન બોલે. (૫) આપ્યા પછી અનુમોદના કરે.

સ. ૨૮૬ દાનને દૂષિત કરનારાં પાંચ કારણો આપો.

જ. ૧. અનાદરથી આપવું. ૨. ઘણી વાર લગાડીને આપવું. ૩. વાંકું મોઢું રાખીને આપવું. ૪. અપ્રિય વચન સંભળાવીને આપવું. ૫. દાન આપ્યા પછી ખેદ કરવો.

સ. ૨૮૭ માર્ગાનુસારી પાંત્રીશ બોલ કયા કયા ?

જ. ૧. ન્યાયથી ધન મેળવવું.

૨. ઉત્તમ પુરુષોનાં આચરણનાં વખાણ કરવાં.

૩. સરખા કુળાચારવાળા પણ અન્ય ગોત્રી સાથે વિવાહ કરવો.

૪. પાપકાર્યથી ડરવું.

૫. દેશાચાર પ્રમાણે વર્તવું

૬. કોઈની નિંદા ન કરવી.

૭. મર્યાદા જળવાય તેવા મકાનમાં સારા પાડોશમાં રહેવું.

૮. સારા આચરણવાળા પુરુષોની સોબત કરવી.

૯. માતાપિતાની સેવા કરવી.

૧૦. લડાઈ, દુકાળ, વગેરે ઉપદ્રવવાળા સ્થાનનો ત્યાગ કરવો.

સ. ૨૯૮ ચાર પ્રકારના જિન કયા કયા ? તે સમજાવો.

જ. ૧. નામજિન–શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનનું નામ. ૨. સ્થાપનાજિન-શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનની પ્રતિમા. ૩. દ્રવ્યજિન-જેઓ તીર્થંકર થવાના છે અગર થઈ ગયા છે તે જીવો. ૪. ભાવજિન-જેઓ તીર્થંકરપણે વિચરતા હોય તે.

સ. ૨૯૯ શરણુ લેવા યોગ્ય વસ્તુઓ કયી છે ? તે જણાવો.

જ. શરણ લેવા યોગ્ય વસ્તુઓ ચાર છે. (૧) અરિહંત. (૨) સિદ્ધ. (૩) સાધુ. (૪) ધર્મ.

સ. ૩૦૦ દાન, શીલ, તપ અને ભાવથી કોણ કોણ અતુલ સુખ પામ્યા ?

જ. (૧) દાન ધર્મથી ધન્ના, શાલિભદ્ર અતુલ સંપત્તિ સુખ પામ્યા (૨) શિયળધર્મથી સુદર્શન શેઠ, કલાવતી આદિ સ્વર્ગ સુખ પામ્યા. (૩) તપધર્મથી દૃઢપ્રહારી, [illegible] આદિ ઋષિઓ મોક્ષ પામ્યા. (૪) ભાવધર્મથી પ્રસન્નચંદ્ર, ઇલાચીકુમાર, મરુદેવી માતા આદિ [illegible] સુખ પામ્યા.

(દાળ–ભાત–રોટલી–શાક મીઠાઈ વગેરે.
૨. પાન એટલે પીવા યોગ્ય વસ્તુઓ પાણી વગે…
૩. ખાદિમ એટલે શેકેલી વસ્તુઓ (ચ…
મમરા, ફળ વિગેરે.) ૫. સ્વાદિમ એટલે મુખવા…
(સુંઠ-ગંઠોડા–તજ-લવીંગ–ધાણાની દાળ…
વરિયાળી--પાન વગેરે.)

સ. ૩૦૨ સામા માણસને કેવી રીતિએ વશ કરાય…
જ. માણસને વશ કરવા માટેની ચાર રીત…
(૧) પ્રિય વચન બોલવું. (૨) વિનય કર…
(૩) દીન જનોને દાન કરવું. (૪) ગુ…
જનોના ગુણો ગ્રહણ કરવા અને તેઓ…
પ્રશંસા કરવી.

સ. ૩૦૩ ચંડાળ કેટલા પ્રકારના છે? તે કયા કયા…
અને તેનો અર્થ સમજાવો.

જ. ચંડાળ ચાર પ્રકારના છે. (૧) જાતિચંડા…
ચંડાળની જાતિમાં જન્મેલો. (૨) કર્મચંડા…
ચંડાળની જેમ નિર્દય કર્મ કરે તે.(૩)ક્રો…
ચંડાળ-આવેશમાં ન કરવાનાં કાર્યો કરે તે…
નિંદકચંડાળ–પારકા અવર્ણવાદ બોલીને…
કરે તે.

પ્ર. ૩૦૪ દેવતાઓ મનુષ્યલોકમાં કયા કયા કારણે…
આવે છે?

જ. (૧) સત્યવાદી. દઢધર્મી હોય. (૨) દેવગુરુનો ભક્ત હોય (૩) ધનવાન હોય. (૪) રૂપવાન હોય. (૫) પંડિત હોય. (૬) પંડિત જોડે પ્રીતિ કરનાર હોય.

સ. ૩૧૩ લેશ્યા કેટલી ? તે કયી કયી છે ? તેનાં ફળ જણાવો.

જ. લેશ્યા ૬ છે,

(૧) કૃષ્ણ-કૃષ્ણલેશ્યાવાળા માણસોમાં બોલવામાં કઠોરતા, દયાહીનતા અને સ્વભાવમાં કર્કશતા હોય છે.

(૨) નીલ-નીલલેશ્યાવાળા માણસોમાં દંભ કરવામાં ચાલાકી અને લાંચ ખાવામાં હોંશિયારી હોય છે.

(૩) કાપોત-કાપોતલેશ્યાવાળા માણસો પારકાની નિંદા કરનાર તેમ જ પોતાની બડાઇ કરનાર હોય છે.

(૪) તેજો-તેજોલેશ્યાવાળા માણસોમાં દયા, સરળતા, દાન વગેરે ભાવના હોય છે.

(૫) પદ્મ-પદ્મલેશ્યાવાળા માણસોમાં ધર્મમાં સંકટ સમયે પણ ધૈર્ય, પ્રભુપૂજામાં રુચિ, વ્રત ધારણ કરવામાં આનંદ અને પારકાનું ભલું કરવાની ભાવના હોય છે.

(૬) શુક્લ—શુક્લલેશ્યાવાળા માણસોમાં તીવ્ર ધર્મબુદ્ધિ અને પરમાત્મકથાની સંપ્રાપ્તિ હોય છે.

કૃષ્ણલેશ્યાનું ફળ નારકપણું. નીલલેશ્યાનું ફળ સ્થાવરપણું. કાપોતલેશ્યાનું ફળ તિર્યંચપણું, તેજોલેશ્યાનું ફળ મનુષ્યપણું, પદ્મલેશ્યાનું ફળ દેવપણું અને શુક્લલેશ્યાનું ફળ મોક્ષપ્રાપ્તિ હોય છે.

પ્ર. ૩૨૪ છ આરા કયા કયા ? તેનાં નામ આપો તે કેટલા વર્ષપ્રમાણના છે ? તે જણાવો.

ઉ. (૧) અવસર્પિણીકાળમાં સુષમસુષમા—પહેલો આરો ૪ કોડાકોડી સાગરોપમનો.

(૨) સુષમા—બીજો આરો ૩ કોડાકોડી સાગરોપમનો.

(૩) સુષમદુષમા— ત્રીજો આરો ૨ કોડાકોડી સાગરોપમનો.

(૪) દુષમસુષમા—ચોથો આરો ૧ કોડાકોડી સાગરોપમમાં ૪૨ હજાર વર્ષ ઓછાનો.

(૫) દુષમા—પાંચમો આરો ૨૧ હજાર વર્ષનો

(૬) દુષમદુષમા—છઠ્ઠો આરો ૨૧ હજાર વર્ષનો.

આમ છએ આરા કુલ ૧૦ કોડાકોડી સાગરો-

આધાર પર એકરૂપે સંકલિત કરનારો વિચાર તે સંગ્રહનય, જેમકે-કોઇ કહે કે 'હું તને આજે લાડુ જમાડીશ' આમ કહેનાર લાડુની સાથે દાળ-ભાત-શાક વગેરે બધું જમાડે છતાં તેનું કહેવું, સંગ્રહનયે સાચું છે.

(૩) વિવિધ વસ્તુઓને એકરૂપે સંકલિત કરીને તેનો વ્યવહારૂ ઉપયોગ કરવા પૃથક્કરણ કર-નારો તે વ્યવહારનય, જેમકે કાપડ લેવા જનારને પોતાના ખપના કાપડનો વિભાગ કરવો પડે કે આ ખાદી છે, આ મીલનું કાપડ છે, વગેરે તે વ્યવહારનયનો વિષય છે.

આ ત્રણ નયો દ્રવ્યાર્થિકનયના ભેદ ગણાય છે. હવેના ચાર પર્યાયાર્થિક નયો છે.

(૪)ઋજુસૂત્રનય-જે વિચાર ભૂતકાળ અને ભવિષ્યકાળને લક્ષ્યમાં ન લેતાં માત્ર વર્તમાન પૂરતો વિચાર કરે તે. જે પુત્ર હયાત હોઇ માતા-પિતાની સેવા કરે છે તે પુત્ર છે.

(૫) શબ્દનય-જે મુખ્યતયા શબ્દને વળગી શાબ્દિક ધર્મો તરફ ઢળી, તે પ્રમાણે અર્થભેદ કલ્પે તે. જેમકે રાજગૃહ નામનું નગર હતું. તેમાં શ્રેણિક રાજા રાજ્ય કરતા હતા. આમાં 'રાજગૃહ હતું' તે હાલના રાજગૃહથી જુદું

જ. (૧) ગૃહાંગ–રહેવા માટે ઘર આપે. (૨) જ્યોતિરંગ પ્રકાશ આપે. (૩) ભૂષણાંગ–દરેક પ્રકારના અલંકારો આપે. (૪) ભોજનાંગ–દરેક પ્રકારનાં ભોજન આપે. (૫) વસ્ત્રાંગ--દરેક જાતનાં વસ્ત્રો આપે. (૬) ચિત્રરસાંગ--દરેક પ્રકારના પીવાના પદાર્થો આપે. (૭) તુર્યાંગ--દરેક જાતનાં વાજિંત્ર આપે. (૮) કુસુમાંગ--દરેક પ્રકારનાં સુગંધી પુષ્પો આપે. (૯) ભાજનાંગ--દરેક પ્રકારનાં વાસણો આપે. (૧૦) દીપાંગ--દીપકો પ્રગટાવે.

સ. ૩૧૭ નારકીના જીવો દસ પ્રકારની વેદના સહન કરે છે તે કયી કયી ?

(૧) શીત. (૫) ખંજવાળ. (૮) દાહ.
(૨) ઉષ્ણ. (૬) પરવશતા (૯) તાવ.
(૩) ક્ષુધા. (૭) જ્વર. (૧૦) શોક.
(૪) પિપાસા.

સ. ૩૧૮ તેર કાઠીઆનાં નામ આપો તેમ જ તે શું કરે ? તે સમજાવો.

જ. (૧) આળસ–દેવ–ગુરુ પાસે જતાં આળસ થાય. (૨) મોહ–સ્ત્રી–પુરુષ વગેરેથી વીંટળાઇ રહે. (૩) અવિનય–અવજ્ઞા ગુરુ કાંઇ ખાવા નહિ આપે; ધંધો કરીશું તો ખાઈશું. એવા વિચારો

પ્ર. ૩૨૦ શ્રી સિદ્ધગિરિ ઉપર ચૈત્યવંદન કરવાનાં મુખ્ય સ્થાનો કેટલાં ? અને કયાં કયાં ?

જ. તે સ્થાનો પાંચ છે.

૧. તળેટીમાં પગલાં આગળ.

૨. ગિરિરાજ ઉપર શ્રી શાન્તિનાથ પ્રભુના દેહરાસરમાં.

૩. (મૂલનાયક) શ્રી આદીશ્વર દાદા સન્મુખ.

૪. શ્રી પુંડરીકસ્વામિજી સન્મુખ.

૫. રાયણ પગલે.

સ. ૩૨૧ શ્રી સિદ્ધગિરિજી ઉપરની નવ ટૂંકોનાં નામ આપો.

જ. ૧. શ્રી આદીશ્વર દાદાની ટૂંક. ૨. મોતીશા શેઠની ટૂંક. ૩. બાલાભાઇની ટૂંક. ૪. પ્રેમચંદ મોદીની ટૂંક. ૫. હેમાભાઇ શેઠની ટૂંક. ૬. ઉજમબાઈની ટૂંક. ૭. સાકરચંદ પ્રેમચંદની ટૂંક. ૮. છીપાવસહીની ટૂંક. ૯. સદા સોમજીની ટૂંક.

સ. ૩૨૨ શ્રી સિદ્ધગિરિજી ઉપર સોલ મોટા ઉદ્ધાર કોણે કોણે કરાવ્યા ?

જ. ૧. ભરત ચક્રવર્તીએ. ૨. દંડવીર્ય રાજાએ. ૩. ઈશાનેન્દ્રે. ૪. માહેન્દ્રે. ૫. બ્રહ્મેંદ્રે. ૬. ચમરેન્દ્રે. ૭. સગર ચક્રવર્તીએ. ૮. વ્યંતરેન્દ્રે. ૯. ચંદ્રયશા રાજાએ. ૧૦. ચક્રાયુધ રાજાએ. ૧૧. રામચંદ્રજીએ. ૧૨. પાંડવોએ. ૧૩.

સ ૩૨૬. ચૌદ ગુણસ્થાનકોનાં નામ આપો.

જ. (૧) મિથ્યાત્વ. (૨) સાસ્વાદન. (૩) મિશ્ર. (૪) અવિરતિ સમ્યગદૃષ્ટિ. (૫) દેશવિરતિ. (૬) પ્રમત્ત (૭) અપ્રમત્ત. (૮) અપૂર્વકરણ. (નિવૃત્તિ બાદર) (૯) અનિવૃત્તિબાદર. (૧૦) સૂક્ષ્મસંપરાય. (૧૧) ઉપશાન્તમોહ. (૧૨) ક્ષીણમોહ. (૧૩) સયોગીકેવળી (૧૪) અયોગીકેવળી.

સ. ૩૨૭ સ્ત્રીઓ તે જ ભવમાં શું શું ન પામી શકે ?

જ. (૧) તીર્થંકરપદવી. (શ્રી મલ્લિનાથ પ્રભુ તીર્થંકર થયા તે એક આશ્ચર્યમાં ગણાય છે.)

(૨) ચક્રવર્તીપણું.
(૩) વાસુદેવપણું.
(૪) બળદેવપણું.
(૫) સંભિન્નશ્રોતસૂલબ્ધિ.
(૬) ચારણ લબ્ધિ.
(૭) ચૌદ પૂર્વ.
(૮) ગણધર લબ્ધિ.
(૯) પુલાક લબ્ધિ.
(૧૦) આહારક શરીર.

ઉપરની દશ વસ્તુઓ સ્ત્રીઓને તે જ ભવમાં પ્રાપ્ત ન થાય.

સ. ૩૨૮ સિદ્ધિઓ કેટલી છે અને તે કયી કયી છે ? તે સમજાવો.

જ. સિદ્ધિઓ આઠ છે.

(૧) અણિમા—આ લબ્ધિથી શરીર એટલું બધું સૂક્ષ્મ કરી શકાય કે—સોયના નાકામાંથી પોતે પસાર થઇ શકે.

(૨) પોરિસી—એક હજાર વર્ષ સુધી નારકી જીવોને જે દુઃખ પડે અને જેટલી કર્મનિર્જરા થાય તેટલી કર્મનિર્જરા કરે.

(૩) સાઢપોરિસી—દશ હજાર વર્ષ સુધી નારકી જીવોને જે દુઃખ પડે અને જેટલી કર્મનિર્જરા કરે તેટલી નિર્જરા થાય.

(૪) પુરિમડ્ઢ—એક લાખ વર્ષ સુધી નારકી જીવોને જે દુઃખ પડે અને જેટલી કર્મનિર્જરા કરે તેટલી નિર્જરા થાય.

(૫) એકાસણું—દશ લાખ વર્ષ સુધી નારકી જીવોને જે દુઃખ પડે અને જેટલી કર્મનિર્જરા કરે તેટલી નિર્જરા થાય.

(૬) નિવી—એક ક્રોડ વર્ષ સુધી નારકી જીવોને જે દુઃખ પડે અને જેટલી કર્મનિર્જરા કરે તેટલી નિર્જરા થાય.

(૮) એકદત્તિ—સો ક્રોડ વર્ષ સુધી નારકી જીવોને જે દુઃખ પડે અને જેટલી કર્મનિર્જરા કરે તેટલી નિર્જરા થાય.

(૯) આયંબીલ—એક હજાર ક્રોડ વર્ષ સુધી નારકી જીવોને જે દુઃખ પડે અને જેટલી કર્મનિર્જરા કરે તેટલી નિર્જરા થાય.

(૧૦) ઉપવાસ—દશ હજાર ક્રોડ વર્ષ સુધી નારકી જીવોને જે દુઃખ પડે અને જેટલી કર્મનિર્જરા કરે તેટલી નિર્જરા થાય.

સ. ૩૩૦ વિહરમાન તીર્થંકર એટલે શું? તે કેટલા છે? તેઓનાં નામ આપો.

જ. વિહરમાન તીર્થંકર એટલે વિચરતા તીર્થંકર. તે ૨૦ છે.

૧. સીમંધર.	૧૧. વજ્રધર.
૨. યુગમંધર.	૧૨. ચંદ્રાનન.
૩. બાહુ.	૧૩. ચંદ્રબાહુ.
૪. સુબાહુ.	૧૪. ભુજંગ.
૫. સુજાત.	૧૫. ઇશ્વર.
૬. સ્વયંપ્રભ.	૧૬. નેમિપ્રભ.
૭. ઋષભાનન.	૧૭. વીરસેન.
૮. અનંતવીર્ય.	૧૮. મહાભદ્ર.
૯. સુરપ્રભ.	૧૯. દેવજસા.
૧૦. વિશાલ.	૨૦. અનંતવીર્ય.

સ. ૩૩૧ ૐકારમાં પાંચ પરમેષ્ઠિનો સમાવેશ શી રીતિએ થાય છે?

જ. અરિહંતનો પ્રથમાક્ષર अ, અશરીરી (સિદ્ધનો) નો પ્રથમાક્ષર अ, આચાર્યનો પ્રથમાક્ષર आ, ઉપાધ્યાયનો પ્રથમાક્ષર उ અને મુનિવરનો પ્રથમાક્ષર म्–એ પ્રમાણે अ+अ+आ+उ–એ ચારેયની સંધિ થતાં ओ થયો અને તેની પછીના म् નું બિન્દુ થતાં ॐ થયો.

પરિશિષ્ટ

ભવાભિનંદી જીવોનાં લક્ષણ :-

(ભવ એટલે સંસાર, તેને જ જે અભિનંદે એટલે સારો માને. ભવમાં પ્રાપ્ત થતાં જેમ સુખોને જ માને, તે જીવને વાસ્તવિક મુક્તિ સુખની ઓળખ હોતી નથી, તેથી તે ભવાભિનંદી જીવ કહેવાય છે.)

(૧) આહારને અર્થે ધર્મ કરણી કરે. (૨) પૂજાવાને અર્થે ધર્મકરણી કરે. (૩) ઉપધિ (ધર્મના સાધન) અર્થે ધર્મકરણી કરે. (૪) ઋદ્ધિ ગારવ (મોટાઈ-વૈભવ-માન આદિ) માટે ધર્મકરણી કરે. (૫) ક્ષુદ્ર-અગંભીર હોય. (૬) લાભને વિષે (પુદ્ગલભાવને વિષે) આસક્ત હોય. (૭) દીન-પુદ્ગલ ભાવના વિયોગે કરીને રાંક. (૮) મત્સરી-દ્વેષવાળો. (૯)ભયવાન. (૧૦) શઠ. (૧૧) અજ્ઞાની.

મિથ્યાત્વના ચાર પ્રકાર :-

૧. પ્રરૂપણા મિથ્યાત્વ-ઉપદેશ ધર્મકથા આદિમાં શ્રી જિન-કથિત સન્માર્ગથી વિપરીત નિરૂપણ કરે તે.

૨. પ્રવર્તન મિથ્યાત્વ-શ્રી જિનદર્શિત સમ્યગ્ આચારો અને પર્વારાધનોથી વિપરીત આચરણ કરે તે.

૩. પરિણામ મિથ્યાત્વ-શ્રી જિનોપદિષ્ટ ભાવવિશુદ્ધિના સમ્યગાલંબનો છોડી વિરુદ્ધ કલ્પનાઓ કરે તે.

૪. પ્રદેશ મિથ્યાત્વ-દર્શન મોહનીય કર્મનાં દળિયાં પ્રદેશોદયથી વર્તી રહ્યાં હોય તે.

મિથ્યાત્વના દશ પ્રકાર :-

૧. ધર્મને અધર્મ કહેવો ૨. અધર્મને ધર્મ કહેવો ૩. માર્ગને ઉન્માર્ગ કહેવો. ૪. ઉન્માર્ગને માર્ગ કહેવો. ૫. સાધુને અસાધુ કહેવા. ૬. અસાધુને સાધુ કહેવા. ૭. જીવને અજીવ કહેવો. ૮. અજીવને જીવ કહેવો. ૯. મૂર્ત્તને અમૂર્ત્ત કહેવો. ૧૦ અમૂર્ત્તને મૂર્ત્ત કહેવો.

૧. મિથ્યાત્વના પાંચ પ્રકાર :-

૧. આભિગ્રહિક મિથ્યાત્વ-એટલે અનાયાસે કુળ પરંપરા આદિથી પ્રાપ્ત થયેલ જે ધર્મમાર્ગ પોતે સ્વીકારેલ હોય તેને ઉચિત પરીક્ષા વિધિથી તપાસ્યા સિવાય 'તે જ સાચો માર્ગ છે' એવો કદાગ્રહ રાખવો તે.

૨. અનભિગ્રહિક મિથ્યાત્વ-એટલે જગતમાં વર્તતા ધર્મમાર્ગોમાં સાચાખોટાની પરીક્ષામાં ઉતર્યા વિના જ 'બધાય ધર્મો સાચા છે' અગર-બધાય ધર્મો ખોટા છે, એમ માની લેવું અને સત્યધર્મની પરીક્ષા તથા સત્યધર્મનો આગ્રહ રાખનારા કજીયાખોર છે એમ માની લેવું તે. (વર્તમાનમાં આ મિથ્યાત્વ ઘણું વ્યાપક છે.)

૩. આભિનિવેશિક મિથ્યાત્વ-એટલે કોઈપણ ધર્મ-તત્ત્વ કે માર્ગ પોતે સ્વીકારેલ હોય, તે કોઇના બતાવ્યાથી

કે સત્યમાર્ગદર્શનથી પોતાને ખોટો ભાસે છતાં
મમત્વથી કે બીજા દુરાશયોથી તેને છોડે
અને તેને સાચો ઠરાવવાનો દુરાગ્રહ રાખે

૪. સાંશયિક મિથ્યાત્વ–એટલે પોતે સ્વીકારેલ
સાચો જ હોય છતાં મનમાં સંદેહ ધરે કે
સાચો હશે કે પેલો' આવું સંશયયુક્ત
રાખે તે.

૫. અનાભોગિક મિથ્યાત્વ–એટલે અજ્ઞાન વશ
કાંઈપણ સત્યાસત્યનું ભાન જ ન હોય તે.

મિથ્યાત્વના છ પ્રકાર :–

૧. લૌકિક દેવગત. ૨. લૌકિક ગુરુગત. ૩.
પર્વગત. ૪. લોકોત્તર દેવગત. ૫. લોકોત્તર ગુ
૬. લોકોત્તર પર્વગત.

શ્રાવકના ૨૧ ગુણ :–

૧. અક્ષુદ્ર ૨. રૂપવાન. ૩. શાંત પ્રકૃતિવાળે
લોકપ્રિય ૫. અક્રૂર ૬. પાપભીરુ ૭. અશઠ
દાક્ષિણ્યવાન્ ૯. લજ્જાળુ ૧૦. દયાળુ ૧૧. મ
સૌમ્યદ્રષ્ટિ ૧૨. ગુણરાગી ૧૩. સત્કથાખ્ય
સુપક્ષયુક્ત ૧૫. દીર્ઘદર્શી ૧૬. વિશેષજ્ઞ ૧૭. વૃદ્ધાનુ
૧૮. વિનયી ૧૯. કૃતજ્ઞ ૨૦. પરહિતાર્થકારી
લબ્ધલક્ષ્ય (આ ગુણોની વ્યાખ્યાઓ પેજ નંબ
પ્રશ્ન નંબર ૧૭૪માં આવી જાય છે.)

ઉત્પન્ન થતાં આ લોક-પરલોકનાં કષ્ટો બતાવવાં. (૪) સદ્‌ભાવપૂર્વક મિત્રતા રાખવી.

૫. ગુરુશુશ્રૂષા–ગુરુની સેવા કરનાર હોય. તેના ચાર ભેદ છે. (૧) પોતે ગુરુની સેવા કરે. (૨) બીજા મનુષ્યોને ગુરુની સેવામાં પ્રવર્તાવે. (૩) ગુરુને ઔષધ વિગેરે આપે. (૪) મનથી ગુરુ પ્રત્યે બહુમાન ધારણ કરે.

૬. **પ્રવચન કુશળ**-(૧) સૂત્ર (૨) સૂત્રનો અર્થ (૩) ઉત્સર્ગ–સામાન્યવચન (૪) અપવાદ–વિશેષવચન (૫) વિધિપૂર્વક ધર્મ અનુષ્ઠાન આચરવું. (૬) વ્યવહાર–ગીતાર્થ પુરૂષોનું આચરણ. આ છએમાં કુશળપણાને પામ્યો હોય તે પ્રવચનકુશળ કહેવાય છે.

ભાવશ્રાવકનાં ભાવગત ૧૭ લક્ષણો

૧. **સ્ત્રી**–સ્ત્રીને અનર્થના સ્થાનરૂપ, ચંચળ ચિત્તવાળી અને નરકના માર્ગ સમાન માની તેને વશ ન થાય. આસક્તિ રહિત બને.

૨. ઇન્દ્રિય–ઇન્દ્રિયરૂપી ચંચળ ઘોડાઓ હંમેશાં દુર્ગતિના માર્ગે દોડનાર હોય છે. સંસારનું સ્વરૂપ વિચારી જ્ઞાનરૂપી લગામથી ઇન્દ્રિયોને કાબુમાં રાખનાર હોય.

૩. અર્થ-અર્થ એટલે ધન. ધન એ સઘળા અનર્થોનું નિમિત્ત છે, માનસિક તેમજ શારીરિક અનેક દુઃખોનું કારણ છે, અને સાર વિનાનું છે એમ જાણી બુદ્ધિશાળી શ્રાવક તેને વિષે જરા પણ લોભ ન કરે.

૪. સંસાર-દુઃખરૂપ, દુઃખને આપનાર, દુઃખની પરંપરાને વધારનાર, અને વિડંબનારૂપ સંસારને અસાર જાણી તેમાં આનંદ ન માને.

૫. વિષય-ક્ષણમાત્ર સુખને આપનાર, પરિણામે દુઃખદાયી, ઝેરની ઉપમાવાળા વિષયો છે. એમ જાણી ભવથી ભય પામનાર અને તત્ત્વોના અર્થને જાણનાર શ્રાવક તેમાં આસક્તિ ધારણ ન કરે.

૬. આરંભ-તીવ્ર આરંભોનો ત્યાગ કરે. કદાચ નિર્વાહ ન ચાલતો હોય અને કરવા પડે તો અનિચ્છાએ કરે આરંભરહિત મનુષ્યોની સ્તુતિ કરે તેમજ સર્વ જીવો ઉપર દયાળુ હોય.

૭. ઘર-ઘરમાં રહેવું બન્ધન રૂપ માને. રહેવું પડે તો દુઃખપૂર્વક રહે. ચારિત્રમોહનીય કર્મને જીતવાનો ઉદ્યમ કરે.

૮. [illegible]

૯. ગડ્ડરી–પ્રવાહ–લોકો ગાડર–ઘેટાના ટોળાની જેમ ગતાનુગતિક આચરણ કરનાર હોય છે. એમ જાણી લોકસંજ્ઞાનો ત્યાગ કરે. શ્રાવક સારી રીતે વિચારીને કાર્ય કરનાર બુદ્ધિશાળી હોય.

૧૦. આગમપુરસ્સરપ્રવૃત્તિ–પરલોકના માર્ગમાં જિનેશ્વર ભગવાનના આગમ સિવાય બીજું કોઇ પ્રમાણ નથી. એમ વિચારી સર્વ ક્રિયાઓ આગમ અનુસાર આચરે.

૧૧. યથાશક્તિ દાનાદિ પ્રવૃત્તિ--શક્તિને છુપાવ્યા વિના, પોતાને ક્લેશ ન થાય તેવી રીતે તેમજ લાંબો કાળ આચરી શકાય તેવી રીતે દાનાદિ ચાર પ્રકારનો ધર્મ આચરે.

૧૨. વિહ્રીક--ચિંતામણી રત્નસમાન દુર્લભ, હિતકારી અને નિષ્પાપ એવી ધર્મક્રિયાનું આચરણ કરતાં અજ્ઞાની જીવો કદાચ હાંસી કરે તો પણ તેથી શરમીંદો થઈ તેને છોડી ન દે.

૧૩ અરક્તદ્વિષ્ટ--શરીરની સ્થિતિ--રક્ષણ આદિમાં કારણ-ભૂત ધન સ્વજન આહાર ઘર આદિ સાંસારિક ભાવોમાં રાગદ્વેષ રહિતપણે પ્રવર્તે.

૧૪. મધ્યસ્થ--ઉપશમ વડે શ્રેષ્ઠ વિચારવાળો, રાગ--દ્વેષ વડે પીડાય નહિ. પરંતુ હિતની ઈચ્છાવાળો